

LONDON, 16. JANUARJA 1973.

LETO XXVI. ŠTEV. 403.

EVROPSKA KONFERENCA

V NEKAJ DNEH bo spet pričel zasedati pripravljani odbor za evropsko varnostno konferenco v Helsinkih. Kot je znano, se za to konferenco že dolgo zavzemajo predvsem sovjetski oblastniki, pa tudi ostale komunistične države vzhodne Evrope ne zaostajajo dosti za njimi. Videti je bilo, kot da zapadnoevropskim državam in Združenim državam Amerike ni bilo mnogo do take konference, ko so jo pred leti Sovjeti prvič predložili. Zdelo se je, da so v tem videle le nov propagandni manever sovjetskega bloka proti Zapadu, ki naj predvsem potrdi status quo v Evropi, zavaruje nedotakljivost meja sovjetskega bloka, obenem pa odpre vrata sovjetskim vplivom in penetraciji na Zapadu. Ni prav nobenega dvoma, da hočejo Sovjeti tudi vse to doseči. To ni bilo nikdar sporno. Vprašanje je, ali utegne biti taka konferenca prilika, ko lahko Zapad potegne tudi svoje koristi iz tega.

Na važnost te konference opozarja na drugem mestu v današnji številki naš stalni sodelavec Ljubo Sirc. Enako je že nekaj časa moč zaslediti v zapadnem tisku, da Zapad ne gleda na konferenco samo kot na propagandno potezo sovjetskega bloka, ampak jo ocenjuje z vidika, da bi na njej bilo verjetno moč urediti nekaj zelo perečih vprašanj v Evropi - izključujoč pri tem seveda kakršnokoli spreminjanje obstoječih meja v Evropi.

Gotovo je, da je eden glavnih internih argumentov Sovjetske zveze za takšno konferenco razširitev Evropske gospodarske skupnosti z vstopom treh novih članic ter začetek stagnacije v gospodarstvu sovjetskega bloka vsled pomanjkanja kreditov, nizkega eksporta in delno tudi zaradi surovin. Če k temu potem dodamo še neurejene odnose s Kitajsko, utegne biti slika popolna.

Evropska gospodarska skupnost bo po vsej verjetnosti s svojimi 251 milijoni prebivalcev in visoko razvito industrijo postala najmočnejša svetovna trgovska sila. Tega se na drugi strani zavedajo tudi Združene države Amerike, ki stremijo po ugodnih odnosih z Zapadno Evropo kot enoto.

Ključno vprašanje je zdaj, če bo Zapadna Evropa znala izkoristiti to ugodno priliko in izsiliti kot neke vrste protiuslugo od Sovjetov gotove politične koncesije. Tržišče sovjetskega bloka ni življenjsko važno za Zapadno Evropo - življenjsko važno pa utegne biti nekega dne vprašanje, ali bo tedaj obstajala možnost enotne evropske politične in gospodarske sile, za čemer mora po vsej logiki Zapadna Evropa stremeti že zdaj. Od enotnega nastopa vseh devetih zapadnoevropskih partner-

jev danes je odvisno, kaj se bo v Evropi in na svetu dogajalo čez dvajset, petdeset ali sto let. Iz tega vidika tudi v glavnem pozdravljamo vstop Velike Britanije v Evropsko gospodarsko skupnost.

K tem vprašanjem se bomo v bodoče še vračali in jim posvečali posebno pozornost. Upati je samo, da bodo naše svobodne politične organizacije posvečale tem vprašanjem daleč več skrbi kot so je doslej, in predvsem, da bodo realističnejše pogledale dejstvom v oči.

PAGLAVSKA POLITIKA

Ob odstranjevanju dvojezičnih napisov na Koroškem se je avstrijska Ljudska stranka (OeVP) slabo odrezala. Grdo je razočarala mnogo Slovencev katoliškega prepričanja, ki so jo podpirali dolga leta in po tradiciji, kot se tudi to danes zdi nerazumljivo, glasovali zanjo. Uradno stališče dunajskega vodstva je namreč, da so bili protesti proti napisom upravičeni in da je vsega nereda kriva socialistična vlada, ker ni bolje pripravila zakona o dvojezičnih napisih. Deželni voditelji te stranke na Koroškem pa se ogrevajo za razpito ugotavljanje manjšine. Le mimogrede pripomnijo, da niso proti slovenski manjšini, potem pa spet udarijo po dvojezičnih napisih in nerodni socialistični vladi.

Ni dvoma, da se Ljudska stranka na Koroškem žene za ceneno popularnost med nestrpnimi, ker upa, da bo tako zvrгла socialističnega deželnega glavarja. Na zvezni ravni pa je izrabila priložnost, da nagaja socialistični vladi, ki jo je divja reakcija nestrpnih spravila v zadrego. Toda Ljudska stranka se je podala na spolzko pot, česar se morda niti ne zaveda in jo je treba poučiti.

Avstrijski politiki se večkrat ozirajo v Anglijo po vzglede za demokratična pravila obnašanja. Lahko jim prihranimo pot v London in jim povemo, da si ne bodo utrdili ugleda resne opozicije, če se bodo obnašali, kot da jim je mar le paglavsko nagajanje vladi. Na Koroškem so dali poruho razgrajajem, ki so javno kršili zakon, ali pa so jih celo neposredno podprli. Kaj takega si resna opozicija ne more privoščiti. Opozicija je namreč vlada v senci, vsak čas pripravljena, da nadomesti vladajočo stranko. Obe, opozicija in vlada, morata podpirati zakonitost, ki je osnova demokracije. Opozicija se mora zavedati, da bo prišla na vlado le, če bodo vsi spoštovali zakone, ki predvidevajo svobodne volitve in menjavo strank na vladi po ljudski volji. Opozicija, ki ne spoštuje

zakonov, krši pravila igre in spodreže samo osnovo demokracije. Če odreče podporo zakonitosti, odpre pot nasilju in diktaturi.

Zato vidimo v demokratičnih deželah, da opozicija sicer nasprotuje zakonskim predlogom in tudi ni zadovoljna s posameznimi zakoni, vendar pa nikdar ne podpira kršenj zakonov. V najhujšem primeru obljublja volilcem, da bo zakon spremenila, ko bo prišla na oblast. Prav zdaj imamo v Britaniji primere z zakoni o industrijskih odnosih in o skupnem tržišču, ki jih laburistična opozicija ne mara. H kršenju zakonov pa ne poziva, ker ve, da je zakonitost osnova demokracije.

Voditeljem avstrijske Ljudske stranke je silno všeč metafora o razbitem porcelanu, ki naj bi ga razbila nerodna socialistična vlada. Njim pa bi se prilegla metafora o spolzki blatni poti, na katero se je podala nerodna opozicija. Očitati jim je namreč mogoče, da podpirajo kršenj zakonitosti in da love glasove zagrizenih skrajnežev, ki se jim kolca po majhnem Hitlerju. Ne prvo ne drugo se ne spodobi veliki demokratični stranki, ki je že bila in bo še na vladi v Avstriji. Res je, da se vsake stranke v opoziciji loti bolezen neodgovornosti, a vendar jo morajo voditelji preganjati kot nevarno plesen, ker bo sicer razjedla stranko in jo za zmeraj pregnala z vlade. Glede glasov skrajnežev je treba dobro premisliti. Če jih je malo, se zanje ne splača potegovati, če jih je veliko, pa se vsakdo, ki se zanje poteguje, igra z ognjem. Mali Hitler se ne bo zadovoljil z odstranitvijo napisov, ampak mu bo z vsakim uspehom rasel pohlep in pogum. Kam to pelje, v Avstriji gotovo še niso mogli pozabiti.

Edina pametna pot za opozicijsko stranko v takem primeru je tista, ki je obenem načelna in poštena. Prvič se mora zavzeti za zaščito zakonitosti. Drugič se mora odreči dvomljivi podpori skrajnežev. In tretjič mora pospeševati demokratično in svobodoljubno prepričanje v lastni državi. Néločljiv del tega prepričanja je strpnost in spoštovanje do manjšine. Državna pogodba obvezuje Avstrijo, da da nekaj osnovnih pravic, ki jih še zdaj ni izpolnila. Toda proti majhni slovenski manjšini bi bila lahko velikodušna. Nekaj napisov in šol in uradnikov, večjih obeh jezikov, jo bo malo stalo. Pridobitev pa bo ogromna, tako za manjšino kot za Avstrijo kot državo. S podpiranjem in strpnostjo do manjšine se bodo namreč v Avstriji naučili temeljnih demokratičnih vrlin. Utrdila se bo demokracija, ki v Avstriji še nima ustaljenih tradicij. To pa bo obenem tudi v prid velikim političnim strankam, ki bodo prospevale le v demokraciji. Za ta dolgoročni cilj se splača odpovedati glasovom nekaj skrajnežev. Ta dolgoročni cilj bi si morali vzeti k srcu voditelji Ljudske stranke, namesto da se ukvarjajo s paglavsko politiko.

BIROKRAT NA VLADI

Kakor smo poročali v decembru, so v Ljubljani postavili za predsednika slovenske vlade pravega pravca-tega birokrata in tehnokrata. Andrej Marinc, mladi mož iz partijskega aparata, je prišel na krmilo, krmaril pa bo tako, kot mu bo velevalo partijsko vodstvo. Prvič po vojni zavzema vodilno mesto mož, ki ni bil partizan. Novi,

mlajši rod je simbolično stopil v ospredje, a namesto da bi prinesel novega, naprednega duha, je vkopan v preteklosti in zaslepljen z zastarelimi predsodki.

Marinc spada k generaciji, ki je odraščala v časih ho-ruk socializma. Ko se je končala vojna in je bil tovariš Stalin največji prijatelj, je bil Marinc 15 let star. Dve leti kasneje je že v partiji, še predno je na univerzi. Kako je študiral, ne vemo; zelo verjetno se je bolj posvečal boju za socializem, oziroma mlatenju prazne slame po sestankih, kot izpitom. Velika usposobljenost za sestankarstvo in sestavljanje dolgih poročil, ki prikrivajo miselno praznino z zapletenim izražanjem, večjo uporabo oguljenih fraz in videzom urejenosti (zelo rad označuje odstavke s številkami), je bila bolj pomembna kvalifikacija kot univerzitetna diploma. Diploma ga je vodila v kmetijsko birokracijo, kjer bi kot tehokrat sčasom poveljeval kakemu kombinatu, a bi ostal na periferiji. Partijske kvalifikacije pa so ga vodile k centru oblasti, v partijsko birokracijo. Nekajletne tehno-kratske izkušnje v kmetijstvu in dvanajstletne birokratske izkušnje v partiji so ga po mnenju Popita in Ribičiča in drugih partijskih mogotcev usposobile za vodstvo slovenske vlade.

Odstavljenemu Kavčiču so očitali liberalne poglede, strpnost, demokratično pojmovanje in idejo o samostojni Sloveniji, naslonjeni na Srednjo Evropo. V gospodarstvu so mu očitali usmerjenost v tercialne dejavnosti - trgovino, denarništvo, turizem, obrtne storitve. Očitali so mu, da je razmišljal, kako bi z delnicami zajel prihranke prebivalstva in da je podpiral zasebno dejavnost v kmetijstvu in obrti. Na kratko bi lahko rekli, da so Kavčiču očitali zdravo pamet in smisel za sodobne razmere. Marsikaterega od teh Kavčič ne zasluži; kajti če bi bili vsi upravičeni, bi bil gospodarski položaj v Sloveniji mnogo boljši kot je. Očitki pa naznanjajo, proti čemu se bodo voditelji zdaj obrnili. Kažejo tudi, kako upravičeno je bilo in je mnenje, da je partijsko vodstvo dogmatsko in primitivno ter da ne razume potreb sodobnega gospodarstva in zapletenosti mednarodne menjave. Zatrjevanje, da to ni res, Marincu ne bo pomagalo. Slovenci ga bodo sodili po dejanjih, čeprav bo malo zaleglo, kaj si bodo mislili o njem.

O ljudski volji se namreč v socialistični Sloveniji in Jugoslaviji veliko govori, a se ji daje kar se da malo priložnosti, da pride do izraza. Popit in Marinc sta priznavala, da je Kavčič precej dobrega storil in da je imel podporo med ljudmi. Užival je tudi formalno zaupanje republiške skupščine. A meni nič, tebi nič so ga prisilili k odstopu na sestanku sekretariata centralnega komiteja ZKS. Sekretariat sploh ni izvršno telo in nima po statutu nobene oblasti niti v partiji, kaj šele v državni upravi. Pa vendar vrže predsednika vlade in še predsednika sindikatov po vrhu, ne bi kdo sploh pisnil v njuno obrambo. Ljudstvo zine kakšno grenko, a je brez moči. Tovariši v partiji se spogledajo, oblije jih kurja polt, ker ne vedo, kdo bo naslednji na vrsti, potem pa se priklonijo oblasti.

Kajti vse prerivanje v Sloveniji in Jugoslaviji je mogoče pojasniti samo s to eno besedo: oblast. Partijski birokrati so opazili, da jim uhaja oblast iz rok. Že zdavnaj vedo, da se ne morejo uveljaviti ne s sposobnostjo ne z

(Zaključek uvodnikov je na 10. strani) ★

NOBENA JUHA...

"Nobena juha se tako vroča ne poje, kot se skuha", je star pregovor, ki se spet uresničuje. Po vesteh od doma je Titovo grmenje prineslo le malo dežja in se v marsičem stvari že vračajo na staro. Tudi najzvestejši Titovi pribojci zagotavljajo, da nihče nima namena ukiniti sprostitev zadnjih dvajset let, da hočejo samo odstraniti resnične zlorabe itd.

Eden znakov, da v gospodarstvu ne bo prišlo do obratov, ki bi podrli doslej doseženo izboljšanje, so novice, da je Narodna banka izdelala osnutek za uvedbo svobodnejšega deviznega tržišča. Če bo to tržišče dejansko funkcioniralo, tudi ne bodo mogoče pritožbe, da devize dodeljujejo na škodo katere od republik, kakor se je zgodilo lani ob demonstracijah v Zagrebu. Po vsem je videti, da gospodarsko življenje teže dalje, dasi ga Tito hoče spraviti kar najbolj v roke partije.

Skoro bi bilo mogoče reči, da je v Jugoslaviji moč normalnega poteka dogodkov taka, da se ji Tito lahko skuša ustavljati, da pa poteka za daljšo dobo ne more ustaviti. Titove ideološke eskapade ga najbrž le smešijo in slabijo njegovo stališče, dasi se mu še vedno nihče ne upa javno upirati.

Presenetljivo dobro je zastavil vprašanja, ki se postavljajo danes v Jugoslaviji, TIMES 14. decembra, potem ko je Tito poudaril, da se ne namerava vrniti pod "zaščito" Moskve, toda da tudi noče na Zahod. TIMES piše, da je vse to lepo in prav, toda da je Tito pozabil povedati, kam po njegovem Jugoslavija sploh gre. Govoriti na splošno o komunizmu, ne pomeni ničesar, ker je komunizmov že toliko vrst. Če pomeni samo družbeno lastnino na proizvodnih sredstvih, pomeni silovito malo. Če pomeni večjo enakost v dohodkih, je treba povedati, v kolikšni meri in kako do take enakosti priti. Po TIMESOVEM mnenju so cilji iz leta 1952. že ostvarjeni, in se je gonilna sila takratne reforme izrabila. Nastal je nov srednji razred premožnih podjetnikov, od katerih so mnogi člani partije. Meje med družbenimi in privatnimi podjetji so zabrisane. Stari ideali, h katerim se Tito hoče vrniti, se danes zde brez vsake teže. Skratka, Jugoslavija je prišla na točko, kjer potrebuje nekaj novega.

NOVEGA ZAGONA IN NOVIH IDEJ:

Ničesar novega Jugoslaviji ne more dati ne ostareli Tito ne njegova okostenela Partija. To so očitno čutili "liberalni" komunisti, ki jih je Tito počistil in zamenjal s kimavci ali fanatiki. Ravno "liberalni" komunisti v zvezi z umerjenimi demokrati po vsej Jugoslaviji morajo dati državni zvezi nov zagon in nastopiti z novimi idejami o reševanju jugoslovanskih problemov.

Rekel bi, da je tok v tako smer tako močan, da se v Jugoslaviji sami nihče ne more ustaviti, niti ne vojska in policija. Oboroženci se sicer morejo polastiti oblasti, vendar, kaj bodo z njo počeli. Toliko so menda pametni, da se na staro ne bodo hoteli vrniti, tudi če bi se mogli, ne toliko ob odporu kolikor ob brezbriznosti prebivalstva.

Resnična nevarnost torej lahko pride le od zunaj. Zelo težko je reči, koliko se je Tito sam povezal z Brežnevimi in koliko se ni. Menda so Nikezić, Tepavac in Popović predvsem hoteli vedeti od njega, kaj se je dogovoril z njim, ko sta bila ob zadnjem obisku Brežneva dve uri zaprta sama zase brez prič.

Tito seveda skuša spretno zakriti svoje prave namene za raznimi diverzijami. Ena teh diverzij so napadi na "bogataše", dasi je on sam največji, in dasi je "bogastvo", kakršno v Jugoslaviji napadajo, docela zmerno v Zahodni Evropi. Druga je govorjenje o tem, kako se titovci nameravajo upirati Moskvi. Tej so seveda takoj šli na lim nekateri stari občudovalci med diplomati in žurnalisti. Na čelu je seveda Lajos Lederer, ki je sicer moral priznati Titovo zaletelost ob čistki, ki pa sedaj spet skuša popravljati. Pod senzacionalnim naslovom "Titova armada sviri Moskvo" je napisal v londonskem OBSERVERJU 24. decembra, "da v Jugoslaviji, posebno v Jugoslovanski armadi, raste zaskrbljenost zaradi tesnejših stikov z Moskvo". Zaradi tega da je general Ljubičić, "drugi najmočnejši človek v državi", izjavil da Jugoslovanska armada ne bo trpela nobenega premika v notranjem položaju ali zunanji neodvisnosti. Nato Lederer pravi dobesedno: "Dasi je izrecno kritiziral Zahod zaradi nedavne kampanje proti Jugoslaviji, menijo (kdo?), da je bila večina opozoril naslovljena na kremeljske voditelje."

Nasprotno temu piše NEUE ZUERCHER ZEITUNG od 20. decembra o "Novih tonih v jugoslovanski zunanji politiki", in sicer ob postavitvi Miloša Minića za zunanje ministra. Poudarja, da bo izpolnjeval ukaze in da nima skušenj v zunanji politiki, ker je bil doslej vedno javni tožilec ali kaj podobnega. NZZ poudarja, da so jugoslovanski časopisi spet zelo napadalni do Zahoda in da spet vežejo domači "liberalizem" s škodljivimi zahodnimi vplivi. Vsak poskus objektivno prikazati razvoj v Jugoslaviji, časopisi takoj napadejo kot antisocialističen in fašističen. Ob vsem tem Tito stalno poudarja neblokovsko politiko, toda kljub temu se kaže distanciranje do Zahoda in celotno vzdušje jugoslovanske zunanje politike se je spremenilo.

Toda ne glede na Titove namene: kakšne garancije so, da se Sovjetska zveza ne bo vmešala, če v Jugoslaviji pride do nadaljnjih političnih in gospodarskih sprememb, ki starokopitnim komunistom ne bodo všeč, dasi bodo uživale podporo prebivalstva? Seveda bi bilo Sovjetski zvezi marširati v Jugoslavijo precej težje kot v Češkoslovaško ali Madžarsko. Toda vprašanje se konkretno pojavlja mednarodno v zvezi s konferenco o evropski varnosti, priprave so katero so bile pravkar v Helsinkih.

Na Finskem so se Romuni odločno zavzeli za to, naj države nastopajo posamič, torej ne kot blok, s čimer so hoteli poudariti svojo neodvisnost. DAILY TELEGRAPH iz Londona je 30. novembra zapisal: "Predvsem Jugoslavija, divje neodvisna komunistična država, je v

(Zaključek na 10. strani)✱

Od Korošcev samih je odvisno

Od posebnega dopisnika

Po protestni noti, ki so jo vložili predstavniki koroških Slovencev v Beogradu proti ravnanju avstrijskih oblasti s slovensko narodno manjšino v Avstriji, je jugoslovanska vlada stopila v stik s podpisnicami avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, Odzvala se je Francija, Sovjetska zveza, Britanija in Združene države. Jugoslavija je dalje predložila koroško vprašanje tajniku OZN, pa tudi evropski varnostni konferenci v Helsinkiju.

Vsiljuje se vprašanje, zakaj se je Jugoslavija končno le zavzela za koroške Slovence. Ne morem reči, da so vsi moji naslednji zaključki absolutno točni, vendar sem prepričan, da na splošno zadenejo žebelj na glavo.

*

V jugoslovanski Zvezi komunistov obstajata predvsem dve skupini - "ideološka" in "tehnokratska". "Ideološko" tvorijo v glavnem politične organizacije, kot npr. "Zveza borcev" in tako dalje, medtem ko "tehnokratsko" sestavljajo v prvi vrsti direktorji industrijskih, trgovskih in turističnih podjetij in bank. Slednja skupina je sprožila proces liberalizacije in poskušala postaviti jugoslovansko gospodarstvo na solidnejši temelj. V Sloveniji je "tehnokratsko" smer zagovarjal Kavčič s svojo skupino, medtem ko je Popit veljal za bolj "ideološkega".

Hrvaški dogodki so postali kritični posebno zato, ker so se gospodarski in narodnostni nagibi združili in zadobili značaj skrajnih zahtev, ki so ogrozili državno skupnost. Po drugi strani pa ni Kavčičeva skupina nikdar zavzemala stališč, ki bi spravila Jugoslavijo pod vprašaj. Toda ko se je po dogodkih na Hrvaškem začelo tudi čiščenje v Srbiji, je bilo jasno, da bo prišel tudi Kavčič na vrsto, čeprav mu ni bilo mogoče pripisati korupcije v stilu beograjske čaršije. Res pa je, da so beograjske metode počasi začele poplavljeni tudi Slovenijo. Odstop Kavčiča in njegove skupine je bil potreben zaradi "enakopravnosti" med republikami, tako da nobena republika ne bi bila izvzeta.

Oktoberski dogodki na Koroškem pa so postavili problem prihajajočega čiščenja v Sloveniji v drugačno luč. Združitev narodnih in gospodarskih momentov je utegnila povzročiti v Sloveniji podobne potrese kot na Hrvatskem. Zvezna vlada je zato smatrala, da je treba te momente ločiti. Kavčiču je očitala, da je Slovenijo navezal na Zahod in da je smatral gospodarski razvoj Slovenije za tako važen, da ga je skušal doseči na račun slovenskih manjšin v Italiji in Avstriji.

Ta obdolžitev izgleda na prvi pogled absurdna, saj je ravno povojna ideologija jugoslovanskega režima (v Sloveniji in drugod) več ali manj črtala zamejske Slovence in jim priporočala, da se vtopijo v socialistične odn. Komunistične stranke večinskega naroda, kar je imelo porazne narodnostne posledice tako na Primorskem kot na Koroškem. Šele doba liberalizacije je poživila stike med zamejstvom in matično Slovenijo, omogočila prirejanje skupnih kulturnih prireditev, oživila pojem skupnega slovenskega

kulturnega prostora in vsaj delno odprla vrata matične Slovenije zamejskemu tisku. Krona te dobe so bili nedvomno vsakoletni stiki v Dragi na Primorskem in kulturni dnevi v Celovcu.

POTROŠNIŠKA HISTERIJA

Medtem ko je bila liberalizacija v Jugoslaviji koristna in plodna v kulturnem pogledu, pa je sprožila vrsto negativnih pojavov na gospodarskem področju. Matične Slovence je pri odprtih jugoslovanskih mejah popadla prava potrošniška histerija, pri čemer so mnogi pozabili na narodni ponos in celo na najosnovnejše človekovo dostojanstvo. Zamejski Slovenci so opazovali ta pojav z odprtimi ustmi, odporom, prezirom in končno odklonom. Nekateri vasi, npr. v Kanalski dolini, ki so vseskozi kljubovale italijanskemu pritisku, so po "potrošniških stikih" z matičnimi Slovenci - ki so raje govorili v polomljeni italijanščini kot po slovensko - nenadoma klonile in niso hotele slišati o Slovencih ničesar več. Z dvigom življenjske ravni v Sloveniji in Jugoslaviji nasplošno, so se ti stiki počasi kolikor toliko spet normalizirali.

Potrošniška histerija je zajela tudi mnoga slovenska podjetja, zlasti turistične obrate in gostinstvo. Da bi pritegnili čim več tujcev, so slovenski napisi enostavno izginili pod ploho "self - servisov, marketov, snack barov" itd. Medtem ko so slovenski napisi v zamejstvu prepovedani, jih v matični Sloveniji nočejo... Manj vidno, toda na dolgi rok bolj usodno pa je sodelovanje med slovenskimi in tuji mi podjetji - posebno avstrijskimi, ki se vrši dosledno mimo zamejskih Slovencev. Gospodarska politika dobrega sosedstva ne vključuje Slovencev kot posrednikov. Prezre jih kot da ne obstojajo. V tem pogledu ni docela neupravičeno očitati Kavčičevi skupini, da ni upoštevala interesov zamejskih Slovencev. Letošnji oktoberski dogodki na Koroškem so močno odjeknili po vsej Sloveniji in so morda skupaj z drugimi dogodki v Jugoslaviji iztrgali Slovence iz potrošniške psihoze in jih postavili na realnejša tla meddržavnih odnosov.

Prvič v zgodovini koroških Slovencev izza leta 1918 - morda z izjemo druge svetovne vojne - njihovi interesi sovpadajo z interesi Jugoslavije. Vsaj tako kaže na prvi pogled. Mogoče so se v Beogradu tudi zavedli, da se ustasi ne bi mogli tako brezskrbno vgnezditi v Avstriji, če bi se Jugoslavija dosledno in vztrajno zanimala za uresničitev manjšinskih pravic iz čl. 7. avstrijske državne pogodbe. To seveda, še ne pomeni, da bo Jugoslavija zares nekaj podvzela, da bi učinkovito spremenila sedanji položaj. Vse skupaj lahko spet zdrkne nazaj v pozabo. Ali se bo to zgodilo, zavisí predvsem od koroških Slovencev samih - ali bodo znali pretrgati ozke krajevne okvire in obveščati tudi širšo svetovno javnost.

Cepitev ali skupnost?

Zanimiva je zadnja številka koroške književne revije MLADJE, po zaporedju dvanajsta (Uredništvo: Postfach 307, A-9020 Celovec - Klagenfurt), Oprema je grafično okusna, prispevkov v obliki pesmi, črtic in kratkih razprav je približno za sto strani.

Med najbolj klenimi sodelavci ja menda Florijan Lipusch, ki učiteljuje v Lepeni. V enem od kritičnih prispevkov te zadnje številke hudo pokrca enostranost ge. Marije Inzko pri njenem poročanju o kulturnih prireditvah v slovenski oddaji celovškega Radia. Tukaj gospa po stari kranjski navadi meša svojo osebno pobožnost s kulturo in politiko in je krepko pristranska.

Če bi F. Lipuž ostal samo pri tem, bi bilo dobro. Toda v kritičnem sestavku, ki je potem naperjen proti koroški Cerkvi, zapade sam v skrajnost. Ni mu zadosti več koroški okvir, ampak razširi svojo gorjačo prostorsko in časovno v svojem lovu na čarovnice tja v srednji vek in gori po Nemčiji, tako da njegova kritika končno izzveni v psevdo - liberalno ali psevdo - komunistično ceneno propagando. Mogoče se bo kdo našel in mu bo nasproti priljubljeni propagandi o srednjem veku postavil dejstva francoske ali oktoberske revolucije v novem veku, ki je potekla v znamenju Klanja storisočev, ali pa nekaj milijonov Ukrajincev, ki jih je Stalin tam okoli tridesetih let izstradal, ali pa okoli šestdeset milijonov žrtev, ki jih je zahtevala kitajska revolucija, pa ne v srednjem veku. Mogoče bo Lipuž pomislil kakšno ime nosi čaroviništvo danes.

Za njega, ki v svojih spisih kaže resničen pisateljski in miselni talent, bi bilo dobro, ako bi manj prebiral, zlasti ne nemško. Zato pa naj bi skušal v besedi čimbolj ustvarjati, umetniško upodobiti koroško okolje, zajeti koroški izraz; se včasih osvoboditi tudi utesnjenosti, skrotičenosti in trpkosti, ponuditi koroškemu človeku tudi nekaj vedrega in veselega, saj žalostno slovenstvo ni mikavno.

V isti številki objavi Lev Detela tudi krajšo razpravo o Cankarju. Toda v nemščini? Ker večina slovenskih ljudi ne zna nemško, je zato uporabna vrednost in akcijski radij revije za toliko strani zmanjšan. Pa tudi slovenski človek z nevoljo vzame v roke revijo, ki naj bi služila slovenski besedi, pa je v taki meri prepredena z nemškimi stavki. Za Detelo je možno dvoje; ali je hotel slovenskemu občinstvu pokazati, kako dobro zna nemško, kar bi se zdelo otročje; ali pa mu te razprave v nemških listih niso hoteli vzeti, pa jo je potisnil sem. V tem se ponovno kaže neka majhnost, pomankanje tehnoučutnosti in dostojanstva, ki je bilo že v preteklosti značilno za pretežni del slovenske inteligence. - Dognana pa je v MLADJU razprava o politiku dr. Korošču izpod peresa Feliksa Bistra, ki se opira na zgodovinske listine in predstavlja dragocen znanstveni prispevek.

Na drugi strani je dosegel med koroškimi dnevnim tiskom velik korak naprej, v častnikarstvu in poročevalstvu NAŠ TEDNIK, ki je glasilo Narodnega sveta koroških Slovencev (Uredništvo: Viktringer Ring 26, A-9020 Celovec - Kla-

genfurt, stane letno £3 ali \$7). Glasilo vnaša v dosedanje predvsem literarno koroško narodno pojmovanje tudi smer-nice, politiko, gospodarstvo, turizem, družbene pojme, kar je za koroško slovensko ohranitev nujno potrebno. Nekoliko šibko je še v objavi trgovskih oglasov, za kar bi verjetno potrebovalo posebnega sodelavca s strokovnim čutom. - V mnogih prispevkih je ta list dal poudarka pomenu samostojnega slovenskega nastopa in ne vključevanja v socialistično in ljudsko stranko, na prihodnjih volitvah petindvajsetega marca 1973. Usmeritev lista je na vsak način povezovalna, utrjuje slovenstvo in s tem prve korake v pojmih sožitja dveh koroških narodnosti, brez podrejenega sožitja, ki nikakor ni sožitje.

Toda temu nasproti je ravnanje dr. Zwittera, vodje Zveze slovenskih organizacij, ki jo vzdržuje Ljubljana, in njenega glasila SLOVENSKI VESTNIK povsem razdiralno. V odgovornih krogih v Ljubljani je bilo pred nedavnim slišati tarnanje, koliko da nas ti koroški Slovenci (dr. Zwitter) "koštajo, naredijo pa nič in samo izkoriščajo." Seveda! Ljubljana ni prosta, da bi podprla tistega, ki kaj dela. Rav-nati se mora po jugoslovanskih, ideoloških ali katerih koli smernicah. In tako se je dr. Zwitter s svojo organizacijo izjavil proti samostojnemu koroškoslovenskemu nastopu na prihodnjih občinskih volitvah z utemeljitvijo, da se je zloglasni koroški Heimatdienst izjavil, da bo tak nastop smatral za ugotavljanje koroških Slovencev. Temu nazna-nilu Heimatdienta daje dr. Zwitter polno veljavo in se mu pridružuje v preprečevanju samostojnega nastopanja koroških Slovencev. Domnevati je, da dr. Zwitter in tisti, ki njegovo ravnanje usmerjajo, ne morajo najti več pravih pretvez za svoja stališča proti slovenski samostojnosti v političnem življenju Koroške. Doslej so se izgovarjali na naprednost in na demokratične avstrijske sile. Toda prav vladajoča socialistična garnitura na Koroškem je v zadnjih dogodkih pokazala bolj kor kdaj koli, kako je napredna: pomešana je s starimi nacisti, socialistični župani so člani nemškonacionalnega fašističnega Heimatdienta in še kaj. Ker je v političnih korakih tudi možnost vzdržati se, to je, ostati nevtralen, se sedaj dr. Zwitter s svojim protislovenskim stališčem in z dajanjem veljave Heimatdienstovim izjavam, le - temu v razdiranju slovenske koroške skupnosti pridružuje. Po vesti bi se slovenski človek moral odmakniti od takega vodja, toda to se najbrž v nobenem primeru ne bo zgodilo, kajti tu je denar. In slovenski denar pokopuje slovenstvo na Koroškem, pa tudi v oglasih, napisih in nastopih raznih bank in podjetij v Ljubljani..

Oddaljena od teh poglavitnih stališč se zdi koroška zlasti akademska mladina, ki hoče poiskati neka nova pota. Kot protiutež svoji klerikalni zaprti vzgoji se v veliki meri usmerja na levo, na področja, s katerimi jo prej klerikalni vzgojitelji niso seznanili, hoteč jo nekako obvarovati pred levičarstvom. Zavijanje v levo še ni bilo tako tragično, če stemne bi zamirala tudi vraščenost v domače okolje. Namesto da bi nekateri rekli bobu bob in se lotili prosvetlavljanja na področju samem, študirajo marksistično literaturo in v nje " znanstvenem" izrazu bi hoteli dati

koroskoslovenskemu stanju izraz strokovne obdelave. Zaradi fiksne ideje miselni odmik in namišljena znanstvena vzvišenost dosedaj še ni pokazala pravih rezultatov razen nekaj več glasov (iz protesta) za Komunistično partijo Avstrije po južnokoroških občinah.

Zdi se, da bo ideološka razbitost tudi pri naslednji

ZAKAJ JE PADEL STANE KAVČIČ?

POTREBNA RAZLIKOVANJA

Pod tem naslovom sem se lansko spomlad (po čistkah na Hrvaškem) odzval vabilu, da napišem nekaj misli za drugo londonsko zbirko razmišljanj o "Demokratski Jugoslaviji". Čeprav sem svoj kratek prispevek za ta simpozij napisal več mesecev pred sledečimi čistkami v Srbiji in Sloveniji, želim iz njega navesti eno misel, ki se mi zdi posebej primerna kot uvod v ta dodatni komentar k sedanjim zaostritvam v Jugoslaviji, s posebnim ozirom na Slovenijo:

Spričo obstoječega razvojnega položaja in izgledov v Jugoslaviji imajo podrobnostni programi za celotno ustavno in politično preureditev kot da bi bilo treba vse začeti znova, malo verjetnosti, da bi bili učinkovito upoštevani v deželi sami. Bolj je verjetno, da bi te vrste napori od zunaj v deželi povzročali oz. omogočali zmotne predstave, kakor da v svetu res obstoja akcijsko organizirana politična sila, ki zarotniško pripravlja in komaj čaka na ugoden trenutek, da bi "prevzela" oblast v Jugoslaviji ali posameznih republikah. Po izkušnjah z romantičnim navduševanjem med Hrvaškimi izseljenci v razdobju pripravljanja, sprejemanja in uveljavljanja ustavnih dopolnil pred decembersko čistko na Hrvaškem bi taki zavajajoči vtisi samo zmanjševali domačo vplivnost konstruktivne zunanje kritike, ki je tisto pošteno in učinkovito sredstvo v naših rokah, ki se ga stalinistični skrajneži v Zvezi komunistov edinega, resnično boje, ker proti njemu nimajo ne preventivne ne represivne obrambe. Dejanske politične alternative pa se morejo izoblikovati le doma v vsaki narodni republiki; in se tudi bodo, ker je tam vedno več preizkušenih ljudi, v partiji in izven nje, ki nekatere možne alternative že ugotavljajo in uveljavljajo. (D.J.II, 1972, str. 83)

Na to sem se spomnil, ko sem v decemberskem KT čital o nekih govoricah, češ da je Stane Kavčič padel, ker da ga je del slovenskega zamejstva - zdomstva "podpiral ali vsaj toleriral kot nosilca novih tokov v slovenski politiki itd".

Skrbno ugotovljena dejstva v Kavčičevem primeru ne dajejo osnove takemu simplističnemu tolmačenju. Sicer pa slednje skopni že spričo podobnega vprašanja glede na vzporedne oz. predhodne čistke v Srbiji in Makedoniji: "Kdo pa je zakrivil padec Nikežića, Perovičeve in Miloslavjevskega?" Na ta vprašanja v zvezi s sledečimi čistkami v Srbiji, Sloveniji in že prej na Hrvaškem je odgovor eden in isti. Tripalo, Nikežić, Kavčič in druge žrtve teh čistk so bili odstranjeni, ker je tokrat Tito

koroski generaciji prevladovala nad prvenstvenim slovenskim čutom, da bo kompromisarstvo na svojo roko še živelo in da kompromis med Zvezo slovenskih organizacij in Heimatiidistom, ki ima to prednost, da združuje vse ideološke koroske tokove pod skupno protislovensko gonjo, ne bo zadnji.

O.Ž.

CIRIL ŽEBOT

pritegnil centralistični skupini v svojem neformalnem vodstvenem krogu.

SAMOUPRAVLJANJE; RESNIČNOST IN UTVARA

Tem, v bistvu stalinistično nastrojenim staropartijscem so titovske kategorije kot "samoupravljanje", "decentralizacija" in "ustavne spremembe" bile in ostale predvsem psihološka sredstva za ohranjanje leninsko-stalinističnega "demokratskega centralizma", ki pomeni neprizivno vladanje samozvanega partijskega vrha z uporabo tolike mere in takih oblik nasilja kot se jim zdijo potrebne v spreminjajočih se okoliščinah.

Stalin je odkrito povedal in praktical, da se Marksova napoved družbenega samoupravljanja nanaša le na zaključno, po-socialistično fazo zgodovinskega razvoja, "medtem" pa je potrebna partijska "diktatura proletariata" v smislu "demokratskega centralizma", Staropartijski titovci so Stalina in Marksa v tej točki revidirali, ko so leta 1950 uradno proglasili družbeno samoupravljanje kot operativno načelo tudi že v obstoječi socialistični fazi. V tej razliki je bil njihov ideološki spor s stalinizmom, Vendar je za staropartijske titovce to bila predvsem taktika potrebnega diferenciranja po izključitvi iz Kominforma. Povojni titovci pa so formalno sprejeto in ustavno oblikovano načelo socialističnega samoupravljanja razumeli v njegovem vsebinskem - ne zgolj taktičnem - smislu. In v tem je razlika med "liberalnimi" in "dogmatičnimi" titovci.

Staropartijska klika je padla po funkcionarjih v republiških vodstvih zato, ke so le-ti gospodarske reforme in ustavne spremembe jemali preveč dobesedno, tj. kot postopno sproščevanje družbenega samoupravljanja in državnega upravljanja od neposrednega partijskega vposeganja. Vodilni funkcionarji v republikah so bili odžagani, ker so preveč vztrajno poskušali ravnati v smislu uradne verzije titovskega socializma: da partija, prestrukturirana na osnovi republiških samostojnosti in medrepubliške paritete (Zveza komunistov) samo usmerja družbeni razvoj, v okviru teh smernic pa se dejanski nosilci razvoja (podjetja, ustanove, občine, republike in zveza republik) sami upravlajo po lastnih organih v smislu ustavnih in zakonskih določil.

Uradno so čistke razlagali z očitki "deviacij" od sistema. Ti očitki pa bi bolj upravičeno bili naslovljeni na Edvarda Kardelja in druge staropartijsce. Očitanja kot npr. rastoča avtonomnost upravljanja v družbenih edinicah in državnih organih; močno različna udeležba delavcev pri izvrševanju samoupravljanja v podjetjih in ustanovah; velike razlike v gospodarski uspešnosti podjetij; ter

funkcionalno diferenciranje osebnih dohodkov - to so bile uradno predvidene operativne značilnosti sistema samega. Resnične slabosti kot npr. verižna "nelikvidnost" podjetij, visoka stopnja inflacije, ter množenje gospodarskega kriminala in upravne korupcije pa so bile nič manj predvidljive posledice nekaterih bistvenih nedograjenosti in mnogih podrobnostnih nedoslednosti v sistemu. Odgovornost za sistem in za vanj vgrajene pomankljivosti pa leži na njegovih arhitektih, med katerimi je bil viden in glasen Edvard Kardelj, vse od prvih reform leta 1950 do sedanjih ustavnih sprememb.

Očitki deviacij torej niso mogli izražati resničnega razloga za politične čistke republiških funkcionarjev. Dejanski razlog zanje je treba iskati v označeni razliki med taktičnim in vsebinskim pojmovanjem pluralističnih posebnosti titovskega socializma. Ta osnovna razlika je dolgo bila bolj ali manj latentna; spričo naraščajoče možnosti nenadnega Titovega odhoda pa je postala izredno akutna. Zato so sistemski formalisti sedaj odžagali sistemске realiste: "demokratični centralisti" so izločili "samoupravne policentriste".

VLOGA ZUNANJE KRITIKE

Poleg domačih deviacij so, posebno odstranjenim Hrvatom, očitali tudi zveze z "emigracijo". Tudi v Kavčičevem primeru je bilo nekaj namigavanj te vrste; a nobenih resnih obtožb, kaj šele dokazov ni bilo zaslediti. Vse njihove tajne službe - policijske, vojaške in diplomatske - so namreč dobro vedele, da teh zvez ni bilo. Da pa je Kavčič bil simbol izvrševanja republiških in drugih avtonomij v razvojnem okviru samoupravnega sistema, tega nista odkrila zamejstvo ali zdomstvo; to je bila njegova splošno znana domača politična značilnost že mnogo let. Prav zaradi nje, ali vsaj v kljub njej, je Kavčič bil trikrat po vrsti potrjen za predsednika slovenske vlade.

Naj še omenim svoje osebne izkušnje, o katerih je zunaj in doma bilo toliko nepotrebnih ugibanj. Ko sem se na povratku iz Češkoslovaške tik pred sovjetsko okupacijo avgusta 1968 ustavil v Ljubljani, nisem tam iskal Kavčiča ali on mene, temveč sem se v skladu s točno opredeljenim strokovnim namenom obiska sestel z nekaterimi člani Instituta za gospodarsko raziskovanje, kjer so takrat zaključevali osnutek dolgoročnega programa za gospodarski razvoj Slovenije. In ko sem se poleti 1968 pri Mednarodni banki v Washingtonu zavzel za izigrane kredite za zgradbo slovenske avtomobilske magistrale, tega nisem storil za Kavčiča, ne na njegovo prošnjo, niti z njegovo vednostjo, temveč v lastnem imenu kot priročni in zavzeti poznavalec tega škandala. Tudi to so doma dobro vedeli; saj je celo Edvard Kardelj to moral javno priznati, ko me je eno leto po mojem obisku v Ljubljani osebno napadel zaradi znanih stališč, ki sem jih bil razvil v dveh knjigah o "Sloveniji včeraj, danes in jutri" leta 1967 in 1969. Vse to je opisano v mojem "Odgovoru Edvardu Kardelju", ki je bil publiciran decembra 1969.

Na podlagi skrbnih analiz domačega razvoja sem se v svojih spisih zavzemal za narodno spravo, ki naj bi po tolikih letih končno izravnala posledice medvojnega pobijanja. Za olajšano izvedbo socialistične demokracije in za utrđitev družbenega samoupravljanja sem svetoval,

naj bi se Socialistična zveza razvila v samostojno politično organizacijo na ustavno definiranih temeljih samoupravnega socialističnega sistema. Za učinkovitost gospodarske reforme iz leta 1965 sem predvidel potrebo dopolnilne denarne, fiskalne, protimonopolistične, dohodkovne in socialne politike. Poudarjal sem, da bo treba naglo rešiti in okrepiti družinske kmetije v hribovskih in gorskih predelih obmejne Slovenije. V interesu zveznega sožitja sem utemeljeval, naj se sedež decentralizirane Zveze prenese ven iz Beograda. Za bolj zanesljivo in uspešno obrambno sodelovanje, obenem pa kot preventivo proti izkoriščanju vojaške organizacije za protiustavne politične pritiske, sem predlagal, da se osnovno načelo narodne enakopravnosti uresniči tudi v vojski in da se slednja decentralizira po republikah, v Zvezi pa koordinira.

Več drugih slovenskih strokovnjakov, profesorjev in urednikov v svetu je delilo podobna spoznanja, ki smo jih skupno izrazili v Izjavi za zavarovanje slovenske suverenosti poleti 1970. Te in druge poglede iz sveta na sodobno Slovenijo smo razvijali v obliki konstruktivne kritike domačega sistema in razvoja, ne pa kot akcijski program neke zarotniško organizirane "politične emigracije" namišljeno proicirane v Slovenijo.

REAKCIJA NE MORE USPETI

Pa bi kdo morda ugovarjal, da je tudi take vrste konstruktivna kritika od zunaj razvoju doma bila bolj v škodo kot v korist. Vsebinsko je ta kritika mogla samo koristiti, ker je po svoji odmaknjeni sproščenosti in zaradi ovir domačemu svobodnemu izražanju bila za več korakov pred domačim razvojem. Formalno bi ugovor imel nekaj veljave, če bi se taka strokovnokritična dejavnost vršila pod zunanjimi diplomatskimi okrilji. Toda tisti Slovenci v svetu, ki smo delo v svojih strokah usmerili tudi v kritično spremljanje novega sistema in razvoja v povojni Jugoslaviji in Sloveniji, smo to vršili iz zavzetosti do svoje rojstne dežele, ne iz zunanje - političnih vidikov svojih adoptiranih držav. Tudi drugačnega pisanja nekaterih naših vrstnikov v svetu, ki zveni kot da bi le-ti pravljíčno nadaljevali državljansko vojno v medvojni Sloveniji, ne odklanjamo zato, ker ni "diplomatsko", temveč zato, ker je tako do kraja preživelo in brez zveze s sodobno stvarnostjo.

Poznanje posebnih značilnosti sistema in dejanskih silnic razvoja v Jugoslaviji in Sloveniji me v kljub trenutnemu uspehu staropartijske reakcije navdaja z mero optimizma. Tudi ta reakcija je v odnosu do sedanje stvarnosti anahronistična. Nazaj pod Sovjete, tudi če bi mogli, se tudi večina staropartijscev boji. Kako naj potem njihova reakcija uspe?

SPOR : SRBSKA IN MAKEDONSKA PRAVOSLAVNA CERKEV

Sodeč po pisanju skopskega dnevnika "Nova Makedonija", so makedonske komunistične oblasti zaskrbljene zaradi neurejenih odnosov med Srbsko in Makedonsko pravoslavno Cerkvijo. Kot je znano, prva druge ne priznava. Makedonska vlada se sklicuje na ustavo in trdi, da srbska Cerkev dela proti makedonski nacionalni svobodi, pa zato poziva federacijo, da se vmeša v spor, ki "očitno krši" ustavo. V Makedoniji so v 15 letih zgradili 158 novih verskih objektov, obnovili pa so 205 obstoječih.

Od političnega sodelavca

II.

Srba Božidara Vlajića in Hrvat Ilijo Jukića je v uvodni besedi "O nujnosti skupnosti" dopolnil Franjo Sekolec s člankom "Razlogi za treznost".

Na samem začetku Sekolec ugotovi, da vsebuje Ivanovičev načrt jugoslovanske demokratske alternative dve tehtni misli: prva je temeljno načelo, da ima vsak jugoslovanski narod pravico do samoodločbe in s tem pravico do izstopa iz jugoslovanske državne skupnosti in ustanovitve lastne, popolnoma samostojne in neodvisne države, a druga, da je državna skupnost Srbov, Hrvatov, Slovencev, Makedoncev in bosansko-hercegovskih muslimanov nujna za ohranitev etnografske in politične nedotakljivosti vseh, posamič in skupno; vsak poiskus razbitja sedanjih mednarodnih meja Jugoslavije bi mogel spraviti v resno nevarnost/koristi vseh.

Sekolec tudi ugotovi, da so bili nekateri jugoslovanski politični emigranti, vključno slovenski, presenečeni in celo razočarani, da se je obnovila debata o ohranitvi odn. razbitju Jugoslavije doma. Razočarani pa so bili tudi mnogi tuji komentatorji, ki so verjeli titovskim zagotovilom, da je bilo jugoslovansko narodnostno vprašanje dokončno rešeno v zadovoljstvo vseh. "Ta vprašanja so še vedno odprta in v domovini sami in v tujini si ljudje postavljajo vprašanje, ali bo jugoslovanska država sploh mogla obstati, ko bo z jugoslovanskega političnega prizorišča po naravi stvari odstranjena najmočnejša osebnost, ki je po mnenju mnogih opazovalcev edina sposobna, da državo reši pred razsulom."

Za Slovence, in seveda tudi za druge jugoslovanske narode, pravi Sekolec, bi načelno pravilen odgovor bil samostojna in neodvisna narodna država - "toliko samostojna in suverena država, kakršno na primer imajo Francozi, Nemci, Norvežani, Danci in drugi". Toda pravica do samoodločbe vključuje tudi pravico do drugačne odločitve, to je do povezave z drugimi narodi v večnarodno državo. Zato bi bilo po Sekolčevem mnenju popolnoma v skladu z načelom samoodločbe, če bi se Slovenci in drugi jugoslovanski narodi odločili za ohranitev jugoslovanske državne skupnosti, če bi to narekovali tehtni razlogi.

Jugoslavija je nastala kot posledica strahu pred pritiskom močnejših sosedov in nevarnostjo narodnega nazadovanja ali celo uničenja. Kakor kaže, se je po ustanovitvi jugoslovanske države ta strah iz raznih razlogov zelo zmanjšal ali pa sploh izginil iz zavesti ljudi, poleg tega pa so težave, ki so mučile prvo Jugoslavijo in tepejo tudi sedanjost, prinesle razočaranja, zaradi katerih mnogi iščejo drugačne rešitve. Toda ali je res, da za Slovence ni več nevarnosti od zunaj in da jim zaradi tega skupna država, v kakšni ali drugačni obliki, s Hrvati in Srbi, ni

več potrebna in da bi samostojna slovenska država mogla narod zaščititi pred nevarnostmi, ki so nekoč grozile in bi se spet mogle pojaviti, vprašuje Sekolec.

POHLEPNI SOSEDJE

Trenutno noben slovenski sosed ne postavlja ozemeljskih zahtev, ker je sedanji položaj v Evropi in svetu vse preveč neprimeren za to. Nihče ni toliko politično nepreviden, da bi zahteval spremembo z mirovnimi pogodbami določenih mednarodnih meja. Delna izjema je Italija, ki uradno noče priznati londonskega sporazuma o tržaškem ozemlju in trdi, da nima trajne in dokončne veljave. Toda to ne pomeni, da tudi želja ni več. Spomniti se je treba na delovanje organizacij Italijanov, ki so po drugi svetovni vojni optirali za Italijo in se iz slovenskega Primorja in Istre izselili v Italijo. "Najzgovornejši primersvarila pa je tisti italijanski politik, ki je pred nekaj leti na vprašanje slovenskega javnega delavca, kaj Italija misli o slovenskem vprašanju odgovoril, da ga Italijani smatrajo za notranjo zadevo Jugoslavije, s katero imajo prijateljske odnose. Toda če bi Jugoslavija razpadla, da bi Italija postavila svoje zahteve."

Madžarski iredentisti se enako še niso sprijaznili z izgubo velikih delov nekdanjega madžarskega kraljestva. Za časa nacistične Nemčije se Madžarom ni bilo treba mnogo truditi, da so dobili slovensko Prekmurje. Prav nič boljši ne bi bil položaj za Slovence, ako bi se vprašanje njihovih meja odprlo zdaj, ko se v srednji Evropi ne more ničesar urejati brez Sovjetske zveze. Moskva gotovo ne bi imela simpatij za nekomunistično, demokratično in parlamentarno državo Slovenijo. Čeprav se je Avstrija sprijaznila z dejstvom, da se je Slovenija izmaknila oblasti Dunaja, pa stara nemška nacionalistična misel še ni docela zamrla med avstrijskimi Nemci in nič ne vemo, kaj bi se zgodilo, ko bi se enkrat začela delitev in razprodaja slovenskega ozemlja. "Tako imamo položaj, da bi v primeru razpada Jugoslavije, edine varne slovenske meje bile tiste s Hrvatsko," pravi Sekolec in dodaja: "Gotovo je, da ni treba resno jemati tistih maloštevilnih Hrvatov v emigraciji, ki so pred časom skušali načeti vprašanje slovenskega dela Istre. Še manj pa bi se Slovencem bilo treba bati tistih Srbov, če jih je še kaj, ki proglašajo Trst za srbski. Saj bi se zanj morali boriti z Italijo."

PRAVO KI NE OBSTAJA

Potem, ko ugotovi, da ni mogoče reči da se srbsko-hrvaško vprašanje ne tiče Slovencev, ker bi bili Slovenci nedvomno prizadeti, ako bi prišlo do kakih potresov in vmešavanja zunanjih sil, Sekolec zavrača tudi one, ki pravijo, da se ni treba bati razbitja Jugoslavije, ker da

bodo mednarodne pogodbe o mejah, ki jih je Jugoslavija sklenila s svojimi sosedami, še naprej veljale, t. j. da bodo vse pravice preprosto prešle na "nasledstveno" državo - Slovenijo.

"To je vprašanje, za katerega so pristojni mednarodni pravniki, ki se bodo o tem gotovo mnogo prepirali," meni Sekolec. "Mednarodno politično življenje bi bilo mnogo lažje in lepše kot zdaj v resnici je, ko bi o takšnih in podobnih zadevah odločalo res jasno in dosledno uveljavljeno mednarodno pravo. Toda, žal, zdaj v takšnih sporih, zlasti kadar gre za koristi velikih, močnih držav, odloča politika in ne morda mednarodno pravo, o katerem je neki univerzitetni profesor, ki predava prav ta predmet, pripomnil, da poučuje nekaj, česar ni. Grenko dejstvo je, da mednarodna politika v teh hudih zapletih rada spregleduje mednarodno pravo in se za doseg ciljev zanaša na lastno politično, gospodarsko in vojaško moč, in kadar je treba in mogoče tudi na pomoč in podporo partnerjev v vojaških, gospodarskih in političnih zaveznih, ki jih je sklenila. Pravičnost, na katero se zlasti majhni narodi večkrat lahkomišlno zanašajo, je večkrat samo volja močnih. In tako bo verjetno še nekaj časa ostalo," pravi Sekolec. Kdor pazljivo zasleduje pisanje vplivnega tiska, ve, kako se zahodni listi v demokratičnih državah z redkimi izjemami izogibajo kazanju simpatij za gibanja, ki bi hotela razbijati obstoječe politične tvorbe. Primer bivših kolonij, ki so dobile neodvisnost, pa ni kažipot, ker pri določanju novih držav niso igrale vlogo narodnostne odn. plemenske meje, ampak obstoječe kolonialne meje. Zadržanje Zahoda v pogledu Jugoslavije pa je verjetno diktirano od strahu, da bi na tem področju nastala praznina, ki bi jo napolnila Sovjetska zveza. "Te sile," pravi Sekolec "so zdaj kar zadovoljne, da na takih področjih obstaja politična ureditev, ki skrbi vsaj za nekakšen red in mir in s tem odvrča nezaželjene posege sosedov in drugih zunanjih sil."

Sekolec tudi dodaja, da je zanimivo, da tudi tam, kjer bi bilo pričakovati največ simpatij za razbitje Jugoslavije in ustanovitev samostojne slovenske države - tj. pri hrvaških zagovornikih razbitja Jugoslavije - obstoja mnenje, da so Slovenci premajhen narod, da bi mogli imeti lastno državo, pa bi bilo zato najboljše, ako bi se pridružili hrvaški državi... Sekolec tudi zavrača trditev, da je bil sklenjen v Jalti sporazum o delitvi Jugoslavije na 50 : 50. Po zatrdilih Churchilla samega je bil ta simbol zamišljen kot temelj za skupno akcijo in sporazumno politiko dveh tesno povezanih sil za ustvaritev enotne Jugoslavije. A Zedinjena Evropa? Kdo lahko jamči, da bo za Slovence in druge male narode bolj pravična kot je sedanja ureditev, ko pa vemo, da tudi nove Evrope ne bodo vodili angeli ampak ljudje s čednostmi in slabostmi, kakršne imajo sedanji voditelji. Približevanje in povezovanje bo treba plačati in v kupcijah bodo drobiž, s katerim se bodo poravnavali računi, morda prav meje in koristi slabih. "Sedanji rod Slovencev - in Srbov in Hrvatov - ima vse razloge, da v času, ko se mogoče bližajo mnogo bolj neposredne nevarnosti, vidi, da bi temeljita in pametna reorganizacija Jugoslavije - ki sicer ne bi nikomur dala vsega, kar si želi, ki pa tudi ne bi škodovala bistve-

nim koristim nikogar - bila boljša kot razsulo države, zaključuje Sekolec.

POTREBNA RAZLIKOVANJA

To je naslov prispevka dr. Cirila Žebota, ki ga je treba gledati predvsem v luči dogodkov pred 21. sejo predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije in njenih posledic. Na začetku članka pravi Žebot, da je kot ameriški državljani slovenskega porekla ohranil iskreno zavzetost in živo zanimanje za rojstno Slovenijo. "Domovini mojega rodu želim bodočnost v pogojih resničnega samoodločanja o njeni lastni narodni usodi, v enakopravnem sodelovanju z drugimi narodi, v ustavnem okviru in politični stvarnosti prilagojevalnega demokratičnega pluralizma, ki mora v svojem bistvu vedno biti tak, da bo zanesljivo varoval tako narodno skupnost kot celoto, kot neodtujljive človečanske pravice brez kakršnekoli diskriminacije."

V teku zadnjih let je Slovenija napravila znaten napredek v smeri tega cilja, pravi Žebot. Enopartijski režim še vedno obstoja, toda dinamika neogibnega in mnogostranskega razsrediščenja, posebno po letu 1965, je začela porajati zaznaven in rastoč pluralizem mišljenja in delovanja, do znatne mere celo politično, predvsem v razširjavanju avtonomiji posameznih republik (in "pokrajini"), v okvirih različnih pogojev in okoliščin pa tudi znotraj vsake republike. "Vkljub nasprotnim znakom od decembra 1971 ne verujem, da bi še bilo mogoče ta prepleteni razvoj zaobrniti, razen v pogojih neposredne okupacije, kar pa je, hvala Bogu, malo verjetno, ali pa z vojaškim udarom v Beogradu, ki ga ni izključiti, čeprav bi bil v sedanji Jugoslaviji vsled že doseženega razsrediščenja težje izvedljiv, kot je bil takrat v predvojni Jugoslaviji," piše Žebot.

Kar se tiče sodelovanja zunaj meja Jugoslavije, avtor priznava, da v zunanjem svetu ni politične moči, ki bi mogla nositi vlogo učinkovite opozicije vladam v posameznih republikah in v Beogradu. Pač pa morejo ljudje zunaj "z iznajdljivostjo in vztrajnostjo vplivati na sproščujoči razvoj in smer v Jugoslaviji z intelektualnimi 'pritiski' za smiselna nadaljna napredovanja v okviru spreminjajočega se soskladja stvari v deželi sami." V primeru Titovega umika, bodisi da gre prostovoljno v politični pokoj ali da umre, bo - po avtorjevem mišljenju - razvijajoči se federalno - konfederalni ustroj v Jugoslaviji postavljen na resnično preizkušnjo. Ne bo druge poti naprej kot pluralistično pripravljavanje in izvajanje odločitev na osnovi za vse republike sprejemljivih, in zato morda težavnih, kompromisov. "Moje osebno zadržanje v takih okoliščinah bi bilo, da bi še odločneje 'pritiskal' v prid posebnih domačih reformnih ukrepov, ki bi sproščevali in pospeševali demokratičnost v okviru razvijajočega se ustavnega sistema in politične stvarnosti, pa tudi za primerna nadaljna ustavna in politična izboljšanja, vključivši možnost pogodbenih sprememb glede števila zveznih republik in medrepubliških mej - če bi v prizadetih republikah naraščale zahteve v tem pravcu, ki ga je nekoč predvideval Milovan Djilas," pravi Žebot.

Pri tem Žebot opozarja na posledice podrobnih programov za celotno ustavno in politično preureditev v Jugoslaviji, ki bi se pojavili v emigraciji in trdi, da bi te vrste napor od zunaj povzročali oz. omogočali zmotne predstave, kakor da v svetu res obstaja akcijsko organizirana politična sila, ki zarotniško pripravlja in komaj čaka na ugoden trenutek, da bi "prevzela" oblast v Jugoslaviji ali v posameznih republikah. "Po izkušnjah z romantičnim navduševanjem med hrvaškimi izseljenci v razdobju pripravljanja, sprejemanja in uveljavljanja ustavnih dopolnil pred decembrsko čistko na Hrvaškem bi taki zavajajoči vtisi samo zmanjševali domačo vplivnost konstruktivne zunanje kritike, ki je tisto pošteno in učinkovito sredstvo v naših rokah, ki se ga stalinistični skrajneži v Zvezi komunistov edinega resnično boje, ker proti njemu nimajo ne preventivne ne represivne obrambe." piše Žebot in dodaja: "Dejansko politične alternative pa se morejo izoblikovati le doma v vsaki republici; in se tudi bodo, ker je tam vedno več preizkušenih ljudi, v partiji in izven nje, ki nekatere možne alternative že ugotavljajo in uveljavljajo."

Na koncu svojega članka se Žebot še na kratko zadrž pri vprašanju policentrizma, to je da je treba posamezne sestavine zvezne oblasti v Jugoslaviji "razpršiti" po republikah. Pri tem izrazi mnenje, da si je težko predstavljati kakršnokoli sodobno demokratično oblast, v ustroju katere bi predstavniško delo in izvršni organ - ki že po naravi demokratične vladavine morata delovati v stalnem medsebojnem stiku, dopolnjevanju in soodvisnosti - bila zemljepisno ločena. Poleg tega je pri presoji praktičnosti te vrste sprememb treba upoštevati dejstvo in tendenco močnega skrčenja vladnega aparata na ravni zveze v skladu z zmanjšanjem neposrednih zveznih pristojnosti. S tem pa ni rečeno, da naj zvezni center še vedno ostane v Beogradu, Žebot smatra, da bi ga bilo treba prestaviti v Bosno in Hercegovino odn. v posebej določeno zvezno okrožje (mesto) v Bosni in Hercegovini v primeru, da bi se Hrvati in Srbi sporazumeli za njeno delitev med hrvaško in srbsko republiko, Beograd je "preobremenjen in popolnoma nasičen z vplivi in simboli svoje zgodovine, gospodarskih interesov ter prebivalstvene strukture in zaledjā," zaključuje Žebot.

(Bo sledilo)

* ZAKLJUČEK UVODNIKOV z 2. strani

umnostjo ne s prepričanjem, ampak samo s silo, Vedo, da bi jih pri količkaj svobodni izbiri narod porinil v stran. Dolanci in Popiti in Marinci se drže na oblasti le, ker znajo uporabljati silo in ker jih ne ovirajo nikakršna demokratična ali liberalna ali krščanska načela. Uporaba sile in oblasti brez načel in pomislov pa vodi naravnost v stalinizem. To je dejstvo, ki se ne bo spremenilo, čeprav ga tovariši taje kot kača noge. Za uho naj si ga zapišejo tisti, ki so morda mislili, da se je mogoče zanašati na lepe besede oblastnikov, nad katerimi ljudstvo nima nobenega nadzorstva in moči.

UREDNIŠTVO

Helsinkih podpirala Romunijo, da si ni članica Varšavskega pakta." Ali se ta trditev opira na dejstva, ali je samo pogojni refleks in pobožna želja londonskega lista? Nikoli ne bomo vedeli, kaj Tito in njegovi res mislijo, toda velika verjetnost je, da bi posebno "njegovi" poklicali na pomoč Moskvo, če bi grozilo, da jih Jugoslovani pomedejo s površja.

Ali bi se Sovjeti takemu pozivu odzvali, ali se celo na lastno pest vmešali? Odgovor bo morda v precejšnji meri odvisen od nadaljnega poteka evropske varnostne konference. Konferenco predvsem žele Sovjeti, ker nujno potrebujejo zahodno, prvenstveno ameriško, tehnično in gospodarsko pomoč in želijo priznanje stanja v Vzhodni Evropi. Nekateri časniki so pričeli opozarjati, da morajo zahodne države zahtevati nasprotno uslugo in se ne samo zadovoljiti z govorjenjem, tako ECONOMIST 25. oktobra in OBSERVER 19. novembra. Poudarjajo, da bi morala biti glavna nasprotna usluga, da se Sovjetska zveza odpove doktrini Brežneva o pravici vmešavanja v notranje zadeve drugih držav zaradi obrambe "socializma". Mnenja smo, da je naloga vsakega resnega Jugoslavana, da povsod poudarja potrebo po zajamčenju nevmešavanja in se za tako zahtevo na varnostni konferenci zavzame. To je precej bolj potrebno kot pisarjenje na konferenco, naj odredi, da se Jugoslavija razbije. Takih zahtev nihče ne more jemati resno, medtem ko se z zahtevo po nevmešavanju samo pridružujemo mnogim, ki jo tako in tako zahtevajo. Medsebojne odnošaje moramo tako in tako urediti sami, mogli jih pa bomo le, če ne bo nevarnosti, da posežejo vmes tretji.

Stalno ponavljanje, da morajo biti garancije proti oboroženi intervenciji, je potrebno zato, ker sovjetski voditelji vedno mislijo, da popuščanje napetosti pomeni, da lahko počno, kar hočejo. Tako je ruski liberal Saharov dejal OBSERVERJU (3. decembra), da je Nixonov obisk v Moskvi prinesel večji pritisk na sovjetske disidente, ker moskovska vlada misli, da ob popuščanju napetosti lahko ignorira svetovno javno mnenje. Zato je treba pomagati pri mobilizaciji svetovnega javnega mnenja. Če ne bo nevarnosti oborožene intervencije, se bomo v Jugoslaviji lahko razvijali naprej.

Za konec še to, da je previranje jugoslovanske vlade vrglo senco na Koroško. Ker so na slovensko manjšino tam pritisnili prav ob času, ko je Tito spet uganjal ideološke akrobacije, je imela uradna intervencija v Avstriji čudne posledice, NEUE ZUERCHER ZEITUNG je 22. decembra napisala, da je jugoslovanska vlada nenadoma zagnala tak krik in vrišč, da bi odstranila pozornost od svojih notranjih težav. Posebno Ljubičić je najprej šaril s fašizmom, z "vojno pripravljenostjo", nato pa dal grožnjo preklicati, ko so bili potrebni dokazji da se Titova do Zahoda ni spremenila. Ubogi Korošci, ki so prišli v mlin Titovih ideoloških izpadov! Ko bi se Tito malo bolj brigal za interese Jugoslovancev in nekaj manj za svoje zastarele ideje!

Od meseca do meseca

TITO V LJUBLJANI

Med nekajdnevnim bivanjem v Sloveniji je Tito 11. decembra govoril pred političnim aktivom Slovenije v veliki dvorani Uniona v Ljubljani. Povedal je, da je zadovoljen, ker so v Sloveniji v zadnjem času "zelo trdno zavzeli smer v krepitvi ZK Slovenije, v krepitvi enotnosti ZKJ". V preteklosti "nismo bili dovolj budni", a krivi so bili predvsem tisti, ki so bili na raznih vodilnih mestih. Zato je "naša prva dolžnost, da krepimo ZK, da je nekoliko očistimo tistih ljudi, ki niso več sposobni iti po revolucionarni poti socialistične države kot je naša". Tito je kot navadno govoril o duhu enotnosti, ki da se širi po vsej državi "zdaj, ko smo zadeve zares vzeli v roke - to ni trda roka, kot nam nekateri očitajo, ampak idejna trdnost". Pohvalil je slovenske aktiviste, da so "zadeve pogumno vzeli v roke" in "tako odločno obračunali z raznimi tehnokratskimi, birokratskimi in drugimi elementi, ki so spodbudeni, pa tudi pod vplivom od zunaj, hoteli našemu gospodarstvu vsiliti svojo tehnokratsko vladavino". Toda še bodo imeli težave, "ker so se tisti, ki so bili zdaj premagani, samo nekoliko potuhnili. In če ne boste budni, bodo spet začeli dvigati glave."

Tito je gospodarske težave odpravil z besedami, da so "vendarle malenkost v primerjavi s tistim, kar smo napravili v teh 25 letih", toda je priporočil več varčnosti v bodoče. Delavski razred je seveda glavni dejavnik v jugoslovanski družbi, a "Tito se je zdelo nesramno", če mu kdo očita, "da hočem ločiti inteligenco od delavskega razreda, od proizvajalcev." Inteligenca mora biti čim tesneje povezana z neposrednimi proizvajalci. "Še več. Hočemo, da raste inteligenca iz našega delavskega razreda." Ni razloga, da bi se kdo bal, da hočejo inteligenco zapostavljati. "Vendar so tudi intelektualci, ki so nam tuji. To ni socialistična inteligenca. Take intelektualce imamo tudi pri vas v Sloveniji, imamo jih v Zagrebu, v Beogradu, v vseh naših republikah. To so majhne skupine, vendar so bile glasne" in nanje je mislil, ko je obsojal nakatere intelektualce.

"Slovenija je na izpostavljenem kraju in ima sosede, ki niso bili zmeraj prijatelji... Zato imate edino prave prijatelje in tovariše, se razume, lahko samo v narodih Jugoslavije, v narodih naših drugih republik," je rekel Tito in so mu ploskali. Ploskanja je bil tudi deležen, ko je govoril o tem, kar se dogaja na Koroškem: "Zmerom smo gledali na to, da bi imeli z Avstrijo, če je mogoče, najboljše odnose. In dolga leta so bili odnosi dobri. Mislim, da so odnosi tudi zdaj lahko dobri, če bo avstrijska vlada uresničevala svoje obveznosti do naših manjšin, ki izvirajo iz državne pogodbe. Tega, ker se zdaj dogaja, se razume, ne moremo mirno gledati. To ni samo stvar Slovenije, temveč vse Jugoslavije. Nezadovoljni smo, ker na našo noto še zmerom ni odgovora. Ne vem, na kaj čakajo, zakaj še do danes niso odgovorili. Mi smo potrpežljivi, čakali bomo na ta odgovor, ne bomo pa dopustili, da ta stvar zaspi in da bi tisto, kar je bilo o slovenski manjšini

določeno v zakonu, spremenili, kot je tu in tam slišal. Želimo, da se izpolnjujejo obveznosti, ki jih določa pogodba; to je treba izpolnjevati." Predsednik avstrijske vlade je nedavno rekel, da pri njih ni fašistov, pa je vendar res, da so fašisti tisti, ki so podirali dvojezične napise na Koroškem. "Kajti kam so odšli, kaj je bilo s tistimi, ki jih dobro poznam iz vojne, recimo iz pete ofenzive?" Zaradi njih se tam zbirajo tudi razni jugoslovanski fašisti, ustaši itd.

Tito je tudi tokrat zaničljivo omenil, da iz tujine "prerokujejo, da bomo razpadli" in da govorijo, "da je Jugoslavija zaradi domnevnega notranjega razdora izgubila možnosti za delovanje med neuvrščeni državami." To je zato, ker jih moti neuvrščeni in ugled Jugoslavije. "Danes nekateri prav tako pripovedujejo, da gre zdaj Jugoslavija v okrilje Sovjetske zveze, da gre v tabor, Jugoslavija ne gre nikamor. Jugoslavija ostaja tu, kjer je. Mi hočemo imeti dobre odnose z vsemi državami." Govorice je povzročil liberalizem, kajti "ko so nekateri naši liberalci na vodilnih mestih začeli govoriti, kako bi bilo s to ali ono državo bolje kot v sestavi Jugoslavije, potem so tudi zunaj začeli upati, da bo Jugoslavija polagoma drsela na to stran ter da bo nekega dne postala kapitalistična. Vendar so se zmotili... Mi se, naj to ponovim še enkrat, na nobeno stran ne klanjamo in zato nas cenijo." Sovjetskim tovarišem je Tito povedal, "da se morajo zavedati, da smo takšni, kakršni smo, in da drugačni ne moremo biti. Najboljše poročstvo za dobre odnose je, če drugi spoštujejo našo neodvisnost, če spoštujejo našo razvojno pot. To so slišali tako tovariši v Sovjetski zvezi kot tudi drugje. Mi smo socialistična država in bilo bi neumno govoriti, da gremo nekam na Zahod. Kajti mi ne gremo ne tja ne drugam, mi smo tu in bomo ostali."

Tito je spregovoril tudi o vprašanju Vietnama, se zavzel za podpisovanje sporazuma in rekel, da morajo v Jugoslaviji z izjavami in množičnimi protesti vzdigniti glas proti morebitnemu poboju ljudi v ječah in taboriščih saigonskega režima. Jugoslovani so poslušno vzdignili glas na številnih zborovanjih v tednu solidarnosti z borbo ljudstva Vietnama in Indokine, ki so ga priredili v tednu pred Božičem. V Ljubljani je Tito govoril "tudi o drugih perečih vprašanjih naše zunanje politike in mednarodnih odnosov", toda ljudstva o tem niso obvestili.

NOVA CESTA

Tito se je odpeljal 15. decembra iz Slovenije po novi cesti med Vrhniko in Postojno. Ko so mu jo razkazovali, je vprašal, ali je to tista cesta, zaradi katere so se prepirali. Rekli so, da je šlo za cesto Hoče-Levec, Mitja Ribičič pa je pripomnil, da ni šlo za cesto, ampak za pot v socializem. Staneta Kavčiča kajpak ni bilo blizu, da bi ga lahko zavrnil.

Novo cesto so odprli za promet 29. decembra. Je 32 km dolga, štiripasovna z ločenimi cestišči, torej prava avtomobilska cesta, ki bo zelo olajšala promet med Ljubljano in morjem, ker se izogne vrhniškemu klancu in slovitim Kačjim ridam nad Planino, kjer so se za počasnimi tovornjaki posebno poletni nabirale dolge kolone vozil.

Titov ljubljanski govor je povzročil precejšen odmev v Avstriji. Časopisi so poudarjali Titovo nevoljo zaradi odlašanja avstrijske vlade. Še huje je bilo, ko je pred dnevom armade spregovoril zvezni sekretar za narodno obrambo general Nikola Ljubičić. Kot so jugoslovanski časopisi poročali 18. decembra, je ta govoril o tuji kampanji proti Jugoslaviji, ki se je recimo pokazala med kopnenimi in pomorskimi manevri Podgora 72 v tem, da je "v Jadransko morje proti Trstu priplula množica tujih ladij." Govoril je o izrednih rezultatih vseljidske obrambe in o strateški koncepciji obrambe. "Ko govorimo, da je naša strateška koncepcija obrambna, to le pomeni, da ne bomo agresorji, da nikogar ne bomo napadli. Če pa bi prišlo do agresije... bi vodili tako obrambo kot napadalne akcije." Ljubičić je opravičeval "tolikšna sredstva za narodno obrambo" in dejal, da so vojaški izdatki "letos skoraj v vseh evropskih državah za 5 do 6% večji kot lani. Vsega tega se moramo zavedati v naši slošnovojaški oceni, posebej v času ostrih kampanj proti naši državi, v času kampanje proti naši manjšini na Koroškem, saj teh verbalnih napadov ne smemo podcenjevati, ker ni nujno, da bi ostalo samo pri njih."

Ta izjava se je avstrijskemu zunanjemu ministru zdela rožljanje z orožjem in je poklical jugoslovanskega veleposlanika na Dunaju na pogovor. Tudi ministrski predsednik Kreisky je izražal zaskrbljenost in nacionalistični krogi so se hudo razburjali.

Predstavniki zveznega sekretariata za zunanje zadeve Milan Zupan je na redni tiskovni konferenci v Beogradu 21. decembra, dejal: "V nedavnem pogovoru zveznega sekretarja za narodno obrambo Ljubičića z novinarji, kjer je bila mimogrede omenjena proti - jugoslovanska kampanja na Koroškem, in ga niso točno prenesli v tisku - razgovor je namreč potekal v čisto drugem in širšem kontekstu - te omenbe ni mogoče tolmačiti, kolikor tega namerno in tendenciozno ne želimo, kot grožnjo Avstriji. Ob tej priložnosti je morda koristno omeniti, da je prav avstrijska stran, in to večkrat, opozarjala, da je močna in neodvisna Jugoslavija činitelj miru, stabilnosti in varnosti na tem območju. Dejstva najbolj kažejo, da se je v Avstriji začela sedanja kampanja in da se le-ta nadaljuje." Predstavniki je v dolgi izjavi o Avstriji dejal, da je "naravno," da sta bili "Jugoslavija in njena celotna javnost zelo zaskrbljeni zaradi intenzivne protislovenske in protijugoslovanske kampanje" in "začuden nad tolerantnim stališčem avstrijskih oblasti do udeležencev kampanje in kršiteljev zakona." Jugoslavija še sedaj ni dobila odgovora na aide memoire o prihodu teroristične skupine: z avstrijskega ozemlja niti na noto o položaju slovenske in hrvaške manjšine. "Vsi narodi in narodnosti Jugoslavije so zelo občutljivi do teh vprašanj." Jugoslavija je "pokazala umirjenost," pričakuje pa, da bo Avstrija začela izpolnjevati obveznosti iz 7. člena državne pogodbe, je rekel predstavnik Zupan.

TITO V TITOGRADU

Nekaj pomirljivih besed o Avstriji je izrekel Tito 29. decembra v Titogradu, ko je govoril političnemu aktivu Črne gore: "Želimo tudi dobre odnose z Avstrijo

in želimo, da se položaj tam pomiri. Imeli smo dobre odnose in jih imamo lahko tudi v bodoče. Kolikor mi je znano, stopa avstrijska vlada zdaj hitreje proti konsolidaciji stanja na Koroškem in med gradiščanskimi Hrvati." Kje je to zvedel, ni povedal.

Že v Ljubljani se je Tito jezil nad fašisti v Italiji. V Titogradu je bil ostrejši: "Neki naši sosedje premišljajo, kako bi mogli priti do delov našega ozemlja, v Italiji, na primer, je pet ali šest velikih iredentističnih organizacij." Nekateri hočejo, da bi se cona B pripojila k Italiji. "Se razume, da je cona B naša in nam ni mar, kaj govoričijo. Drugi so za prisvajanje cele Istre, a tretji hočejo Istro, Zadar, celo Dalmacijo itd... O tem se piše, s tem se hranijo razni fašistični elementi. O tem ne moremo zmeraj molčati, na take reči bomo morali tudi odgovoriti. Vem, da italijanski vladi ni lahko in da nanjo vrše razne pritiske. Ti pritiski pa morejo motiti dobre odnose, ki jih imamo in ki se nam jih je posrečilo zgraditi. Položaj se lahko poslabša. Želeli bi, da bi se italijanska vlada malo bolj odločno oddvojila od takih organizacij, ki imajo revanšistične apetite po našem ozemlju." - V Titogradu je Tito sicer ponavljal staro pesem o enotnosti, ki jo je ogrožal liberalizem, o trdni smeri in o tuji propagandi, ki v Jugoslaviji po namernem vidi negativna kretanja.

VELEGOLJUFIJA

V Zagrebu se je 11. decembra začela razprava proti Lazi Vračariću in pajdašem iz zagrebskega podjetja Metalium, ki so obtoženi, da so poneverili 285,633,988 novih dinarjev, kar je \$16.8 milijonov ali skoraj £7 milijonov. Preko 71 milijonov novih dinarjev (dobre 4 milijone dolarjev ali £1,760,000) so prenesli v devizah v tujino. Glavni obtoženi, 55-letni Lazo Vračarić, in njegov 35-letni pomočnik Predrag Veljković sta na varnem v tujini in jima sodijo v odsotnosti. Vračarić, ki ima denar v Švici in Nemčiji, se je v Trstu sestal z branilcem in mu povedal, da prizadete banke pretiravajo glede prigoljufane vsote. Ker bi rade izkoristile priložnost, da prikrijejo druge goljufije. Potem je branilca odstavil, razprava pa se je nadaljevala, ne da bi razsvetlila zadevo.

Metalium je goljufal z izmišljenim uvozom in izvozom. Uvažal je kovinske ostruške in jih v majhnem obratu predeloval v nekake filtre, ki niso bili za nobeno rabo. Te filtre so izvažali, jih v Avstriji mleli v kovinske odpadke in te odpadke spet uvažali kot surovino. Za izvoz so dobivali premije in retencijsko kvoto, se bahali z bleščečimi izvoznimi rezultati in od bank dobivali ogromna posojila, ki so dosegla 502 milijona novih dinarjev (50 milijard starih dinarjev). Od tega je samo Zagrebska kreditna banka posodila 332 milijona novih dinarjev za izmišljene posle. Vračarić je ustanavljal podjetja v Lichtensteinu in v Muenchenu, da si je pomagal pri goljufiji. Kot heroj, ki so ga Nemci aretirali 1. 1961 zaradi diverzantskega podviga v Zagrebu leta 1941, je imel sijajne zveze z zagrebskimi voditelji. Metalium je bil že leta 1970 pred stečajem, a je Vračarić prepričal mestno skupščino, da bo preprečila dobičkanosne posle, če bo dovolila, da podjetje propade. Kreditna banka je sumila v poslovanje že septembra 1971, a oktobra je mesto Zagreb podpisalo sporazum, s katerim garantira poslovanje.

Šele aprila 1972 je sledila prijava. A Vračarić je bil takrat že dolgo na varnem in bogat.

Zagrebske mestne voditelje so peklo tudi druge zadeve: afera z Agrokombinatom, ki je zabredel v take dolgove, da so ga morali razbiti na manjše organizacije; most mladosti čez Savo, ki se je med gradnjo postaral, pa še ni dograjen, kljub grozovitim stroškom; in nekaj podobnih velikopoteznih polomij. Po dolgih prepirih je predsednik mestne skupščine Josip Kolar 5. decembra končno odstopil.

POLJOBANKA

Na zahtevo občinskega javnega tožilstva v Beogradu so 8. decembra zaprli Boška Toneva, generalnega direktorja Jugoslovanske kmetijske banke, in proti njemu začeli preiskavo zaradi suma nevestnega poslovanja v gospodarstvu. Med razpravo o poneverbi \$1.8 milijona, zaradi katere sta bila direktorja Kojić in Elazar obsojena na po 20 let ječe, so se na račun Toneva slišale hude obtožbe in le zelo dobrim zvezam se ima zahvaliti, da ga niso z njima vred sodili in obsodili. Partijska organizacija v banki, ki je preje Toneva le posvarila, se je po aretaciji premislila in ga 11. decembra izključila iz ZK. Potem se je zganil tudi upravni odbor banke in 14. decembra Toneva suspendiral kot generalnega direktorja.

LUKIČ V LUKNJI

Vojina Lukića, nekdanjega Rankovičevega notranjega ministra, so aretirali v Beogradu 15. decembra. Štiri dni kasneje so uradno potrdili, da je v priporu "zaradi utemeljenega suma, da je zagrešil kaznivo dejanje sovražne propagande". S tem naj bi se ukvarjal od leta 1967 do aretacije. "V zadnjih petih letih je na več krajih zlonamerno in neresnično prikazoval družbenopolitične razmere v državi," pravi uradno poročilo.

Vojin Lukić je odletel kot notranji minister julija 1966 na slavnem brionskem plenumu, ko so obračunali z njegovim gospodarjem Aleksandrom Rankovičem. Takrat je prišlo na dan, kako je Ranković z Lukićevo pomočjo organiziral vsemogočno Udbo in prisluškoval celo Titovim zasebnim telefonskim pogovorom. Po padcu je Lukić odprl advokatsko pisarno v Beogradu. Poznanstva z malimi in velikimi oblastniki so mu pomagala. Kot advokat je bil udeležen tudi v aferi Kmetijske banke. V začetku preiskave je zastopal obtoženega Milivoja Kojića in prisostvoval zaslišavanjem. Obenem pa je zastopal tudi Miroslava Milina, emigranta in posrednika, ga obveščal o poteku preiskave in mu tako pomagal v sporu s Kmetijsko banko, ki je preko mednarodne arbitraže zahtevala povračilo \$1.8 milijona.

ARETACIJE

Zvezni javni tožilec dr. Panta Marina je 18. decembra povedal, da so poročila o masovnih političnih aretacijah po Titovem pismu "popolnoma netočna in neosnovana". Od 1. oktobra do 15. decembra so aretirali zaradi političnih kaznivih dejanj "samo" 131 oseb, in sicer 52 na Hrvaškem (od teh 29 v Zagrebu), 42 v Bosni in Hercegovini, 6 v Črni gori, 8 v Makedoniji, 9 v ožji Srbiji, 9 v Vojvodini, 1 na Kosovu in 4 v Sloveniji. Od vseh teh je bil 15 decembra 101 še v priporu.

ČIŠČENJE V SEUČILIŠČA

Miko Tričalo in Vladimir Veselica sta izgubila službo na Visoki šoli za zunanjo trgovino, je povedal sekretar vseučilišnega komiteja ZK Zagreba 15. decembra. Omenil je tudi tri druge nekdanje veličine "masovnega pokreta": Ivo Frange je bil odpuščen z univerze, Grga Gamulin upokojen, Ljudevit Jonke pa bo upokojen ob koncu šolskega leta.

BOSANSKE ZDRAHE

Nenavaden razcep v vodstvu ZK Bosne in Hercegovine je prišel na dan 1. decembra, ko je sarajevsko OSLOBODJENJE objavilo dolge in zavite partijske dokumente, ki so pojasnjevali, zakaj so iz ZK izključili starega komunista Osmana Karabegovića, Hajru Kapetanoviću izrekli kritiko, Avdu Humu in Čedu Kaporju pa opomin. Vsi štirje so vodilni komunisti vojnih in povojnih let in se je v Sarajevu zgodilo nekaj podobnega, kot če bi v Ljubljani Mihi Marinku izrekli opomin, Franca Leskovška pa bi izključili iz partije.

Spor, ki ga dokumenti označujejo za "generalni spopad", se je razvnel, ko sta Avdo Humo in Osman Karabegović 6. septembra na sestanku funkcionarjev obtožila sedanje vodstvo v Bosni in Hercegovini, da zanemarja Jugoslavijo, preveč poudarja samostojnost Bosne in Hercegovine, podpira bosanski nacionalizem, a obenem škoduje razvoju Bosni in Hercegovini, ker skuša razviti gospodarstvo Bosne in Hercegovine na vseh poljih, namesto da bi se osredotočilo na panoge s komparativno prednostjo. Čedo Kapor je dan kasneje na sestanku drugih funkcionarjev izrekel "žaljive trditve na račun vodenja akcije proti diverzantski skupini" letos poleti. Kapor je trdil, da so zaradi ustaške skupine dvignili preveč hrupa in da so jo predolgo preganjali, ker da so v povojnih letih obračunali z ostanki četnikov in ustašev veliko hitreje in bolj učinkovito. Hajro Kapetanović pa je na 44. zaprti seji CK sredi septembra obtožil sedanje vodstvo, da natolčuje proti prejšnjemu vodstvu in ga krivi za zaostalost Bosne in Hercegovine. To je "pripeljalo do nezaupanja med tovariši, ki so bili, in tistimi, ki so zdaj v vodstvu, se pravi, razvnel se je generacijski spopad v vodstvu in v ZK Bosne in Hercegovine je prišlo do razcepa."

Že na 44. seji je CK trditve Huma, Karabegovića in Kapetanovića "zavrnil in zavrgel, ker so samovoljne, subjektivistične, idejnopolično nesprejemljive in škodljive." Na naslednji seji, 5. oktobra, je CK sprejel dokument o teh trditvah, s katerimi so seznanili vse organizacije, s tremi grešniki in s Čedom Kaporjem pa so se pogovarjali, se pogajali in jih prepričevali.

Partijski aparat se je zavrtel in uspešno opravil nalogo. Organizacije so dokument podprle in zahtevale, naj "ugotovijo stopnjo idejnopolične odgovornosti" treh tovarišev. Ti trije so "izjavili, da odstopajo od svojih stališč in trditev". S tem je bil CK seznanjen na seji 18. oktobra. Čedo Kapor je bil bolj trmast in zato so njegov primer odložili, dokler ne povprašajo za mnenje sekretariata ZK Sarajevo - Center in Trebinje, kjer se je Kapor udeleževal in zameril krajevnim voditeljem. Kaporja so obdolžili zvez z nekdanjim zveznim sekretarjem za notranje zadeve Stijačićem, ki je, kot kaže, rovaril proti drugim bosanskim

voditeljem in so ga predlanskim izključili iz partije.

9. novembra je CK izrekel kritiko Osmanu Karabegoviću, Avdu Humu pa opomin. Humo je tudi odstopil kot član stalnega dela konference ZKJ, Tudi Čedu Kaporju je izrekel opomin. Karabegović in Kapetanović sta na seji sprejela sklepe in izjavila, da bosta z delom dokazala, "da sta na liniji uresničevanja ideologije in politike ZK". Kapor in Humo sta take izjave podala pred sekretariatom CK. Spet so s sklepi plenuma seznanili vse organizacije in vodstva ZK, javnosti pa ne. S tem bi bila stvar opravljena, toda Osman Karabegović se je premislil in izjavil, "da so ga kaznovali popolnoma neupravičeno ter da ne more sprejeti nikakršne kazni". Dokončno je zaropotalo na 49. seji 27. novembra, ko so Karabegovića obtožili, da je "zanemarjal idejnopolitično težo, družbenopolitično nevarnost in škodljivost svojih izjav in ravnanja." Pokazal je, da "ne odstopa od trditve, ki so bile povod večmesečnih razprav" in "objektivno zahteval, naj bi mu priznali nekakšen poseben status v ZK", čeprav je CK "še kako upošteval revolucionarno preteklost, zasluge in dolgoletno politično delovanje tovariša Karabegovića." CK je soglasno sklenil, da je treba Karabegovića izključiti iz ZK. pokroviteljsko so mu svetovali, naj se kaj nauči iz dolge razprave. Če bo držal besedo, da bo "tudi v naprej delal za tiste cilje, ki jim je posvetil štiri desetletja svojega življenja", bo ustvaril možnosti za vrnitev v ZK.

Na 3. konferenci ZKJ, ki je od 6. do 8. decembra ravpravljala o mladini, so brez besede potrdili izključitev Osmana Karabegovića in odstop Avda Huma iz članstva konference. Bosansko vodstvo je uveljavilo svojo voljo.

VOJVODINSKA ODSTOPA

Z oktobrskim čiščenjem v Zk Srbije so se tudi vojevodiškemu vodstvu zamajala tla pod nogami, kljub temu da je pokrajinski komite 25. oktobra izglasoval predsedniku in sekretariatu zaupnico. 18. decembra sta odstopila predsednik Mirko Čanadanović in sekretar Miloš Radojčin. Čanadanović je izjavil, da odstopa zato, da bi dal "prispevek k krepitvi enotnosti". Pokrajinski komite je brez besede 23. decembra izvolil na njuna mesta malo znane osebe: novi predsednik pokrajinskega komiteja je Dušan Alimpić, sekretar pa Jon Srbovan.

SLOVENSKA IZVOLITEV

Ker so dosedanjega sekretarja sekretariata CK ZK Slovenije Andreja Marinca postavili za predsednika vlade, je centralni komite 19. decembra izvolil za novega sekretarja Franca Šetince, ki se je rodil 1929 v Dobovi pri Brežicah. Šetince je komunist od 1948, je opravljal vrsto dolžnosti v mladinski organizaciji in zvezi komunistov in je že nekaj let član sekretariata ZKS. Sprva je bil trgovski pomočnik, potem pa se je začel ukvarjati z novinarstvom in je končal visoko politično šolo v Ljubljani. V DELU je nekaj let vodil pogovore z bralci, od 1968 pa je odgovorni urednik slovenske izdaje KOMUNISTA. V cestni aferi se je previdno, a vendar napačno postavil na slovensko stran, kar so mu partijski mogotci sicer odpustili, pozabili pa niso.

PRIZIV ODBIT

Vrhovno sodišče Vojvodine je odbilo priziv prof.

Mihajla Mihailova proti zaporu enega meseca, ker je "prekršil naročilo sodišča od marca 1970, da ne sme objaviti svojih del v tujini do marca 1974."

Prof. Mihajlov je izjavil, da je pisal Titu, kjer je prosil za pravico do emigriranja ali pa da se mu dovoli pisanje v tuji tisk.

PREBIVALCI SLOVENIJE

Objavili so končne podatke popisa prebivalstva iz leta 1971, po katerih je bilo v Jugoslaviji 20.522.972 prebivalcev, Slovenija pa jih je imela 1.727.137, kar je za 8.5% več kot jih je bilo v Sloveniji leta 1961. Toda če se je prebivalstvo Slovenije dvignilo samo za toliko, to še ne pomeni, da je bilo prav toliko tudi več Slovencev. Teh je bilo samo 6.7% več, dočim se je število pripadnikov drugih narodnosti v desetih letih dvignilo kar za 48.8%. Na prvem mestu so Hrvati (42.657, prirastek za 35.7%). Sledijo Srbi (20.521 ali 34.5% več), muslimani (3231 ali kar skoro šestkrat več kot pred desetimi leti), potem Črnogorci (1978 t.j. 42.8% več), Makedonci (1613, ali 57% več) in Albanci (1281, t.j. tri in polkrat več). Proportionalno pa je največ doseljencev v Slovenijo "Jugoslovanov" - kar 142% ali 6744. Madžarov je v Sloveniji 9.785 (6.8% manj kot pred 10 leti) in Italijanov 3001 (tu di manj, 2.4%). Avstrijcev živi v Sloveniji 278 in 422 Nemcev. Imamo tudi 72 Židov, 24 Grkov in 5 Vlahov. Čez 3000 oseb se ni hotelo izjaviti glede narodnosti, "deželanov" pa je bilo 2705.

'DRUŽINA' POSTALA TEDNIK

Verski list DRUŽINA, ki je z januarjem stopila v 22. leto izhajanja, je postala istočasno tednik. Sicer se je zaradi tega nujno njen obseg nekoliko zmanjšal, vendar pa je zaradi tega list postal bolj informativen. Naročnina v domovini je 50 din na leto ali 1 dinar posamezna številka. V tujini stane letno 6 dolarjev ali 19 DM. List je tiskan ofsetno, stavljen pa na IBM pisalne stroje.

Prehod iz štirinajstdnevnik na tednik je bil napovedan že za božič. Vest je nekako sovpadala z govoricami iz domovine, češ da bodo tam ukiniteli ves verski tisk.

DELEGACIJA V MOSKVO

Na slovesnosti ob 50-letnici Sovjetske zveze 21. in 22. decembra je v Moskvo odpotovala jugoslovanska delegacija, v kateri so bili podpredsednik predsedstva SFRJ Rato Dugonjić, sekretar izvršnega komiteja ZKJ Stane Dolanc in predsednik Zveze sindikatov Dušan Petrović-Šane. Države socialističnega tabora so zastopali najvišji voditelji, Tito pa je poslal drugorazredno delegacijo.

BREZ POSLA

Po podatkih zveznega statističnega urada je bilo lani brez posla v Jugoslaviji 300.000 ljudi, leta 1971 291.000. pred desetimi leti pa 191.000 ljudi. Po istih podatkih naj bi bilo v tujini na delu 670.000 jugoslovanskih državljanov. Ta podatek pa se ne sklada s tujo statistiko, ki trdi da jih je 900.000. To razliko tolmačijo, češ da je veliko delavcev odšlo v tujino na lastno roko, ne da bi se prijavili domačim oblastem. Zelo značilen je porast nezaposlenih kvalificiranih delavcev. Medtem ko je bilo teh leta 1961 le 27.000, se je število deset let pozneje dvignilo kar na 89.000.

IVAN STANIČ

KULTURA IN OMIKA

KRISTNA IZMENJAVA

Po statističnih podatkih izgubimo v vsej državi letno 50 milijonov delovnih ur, od tega 30 milijonov delovnih ur zaradi neopravičenih izostankov. Včasih so po šolah najbolj kronične izostankarje celo izključevali, morda ne bi bilo napak, če bi šole na tem področju začele izmenjavati izkušnje z našim gospodarstvom in negospodarstvom.

ČEMU V TUJINO

V Ljubljani so imeli pred kratkim simpozij čigar udeleženci so prebrali poročilo geografa Iva Furlana, asistenta na geografskem inštitutu v Ljubljani, z naslovom "Poskus opredelitve socialnih vzrokov izseljevanja slovenskih izobražencev v tujino". Asistent Furlan trdi, da dela v tujini približno 1.200 visokoizobraženih Slovencev, a da ne vedo vseh imen in naslovov. Tako so poslali anketna vprašanja samo 450 od teh Slovencev, a odgovore so dobili od 155. Na osnovi teh desetih odstotkov je asistent Furlan skušal dognati odkod so slovenski izobraženci doma, kam so se odseljevali, na katerih delovnih mestih delajo v tujini ter kakšni vzroki so jih pognali čez mejo. Raziskovalec je ugotovil, da je večina intelektualcev, ki so šli čez mejo v obdobju med 1945 do 1971, iz mest. (Izbor leta 1945 me preseneča. Če so v to številko vključeni vsi politični emigranti iz leta 1945, potem je 1.200 gotovo premalo - o. S.) Najbolj privlačna dežela je Nemčija; sledijo ji Švica, ZDA in ostale. Zanimivo je da nekatere dežele vsrkavajo samo določene strokovnjake, Npr. Švica je zanimiva za stomatologe, Danska in Švedska za zdravnike splošne prakse, Nemčija priteguje tehnično inteligenco, v Kanadi in ZDA pa je mnogo slovenskih fizikov in zdravnikov psihiatrov. Posebna zanimivost je, da gre precej mlajših strokovnjakov v tujino zato, ker zunaj laže opravijo doktorat. Pri tem ne gre za snov, ampak za pogoje. Glede vzrokov je najpogostejši ta, da mladi ljudje gredo iz Slovenije zaradi poroke s tujcem alitujko. Pravijo tudi da "v tujini bolj gledajo na človekove dejanske sposobnosti, kakor na formalnosti". Seveda pa gredo ljudje v tujino tudi da bi si prislužili denar za stanovanje doma.

JUBILEJ MOHORJEVE

V prostorih teološke fakultete v Ljubljani so praznovali 120 - letnico obstoja najstarejše slovenske knjižne založbe, Mohorjeve družbe. Poročilo je podal tajnik (slovenskega dela) družbe prof. Otmar Črnilogar, priložnostno pa njen predsednik dr. Vekoslav Grmič. Poleg predstavnikov slovenskega javnega in kulturnega življenja so se proslave udeležili tudi (neimenovani) cerkveni dostojanstveniki. Ena od knjig letošnje redne zbirke je "Jezusov evangelij" z uvodom in opombami Rada

Bordona, Stanka Cajnkarija, Jožka Kraglja in Rafka Vođeča.

WORLD BOOKS V LJUBLJANI

Po zapadnem vzoru je ljubljnska založba Mladinska knjiga ustanovila "prvi slovenski knjižni kljub" Svet knjige. Kot pravi sporočilo založnika je "Svet knjige" sodobna množična organizacija, ki daje članom možnost nakupa izbranih knjig in plošč po izjemnih cenah, znižanih v povprečju za 25%. Edina članska dolžnost je nakup vsaj ene knjige iz ponudbe knjižnega kluba v vsakem četrtletju. Svet knjige ima tudi kljubski center na Titovi 3 v Ljubljani. Med knjigami, ki jih Svet nudi, so "Biblijske zgodbe" I, Olbrachta ter "Nevidna fronta" V. Vauhnika.

KULTURNI SPOMENIKI

V vatikanski knjižnici so nepričakovano odkrili izvod knjige, ki jo je slovenska kulturna zgodovina imela za izgubljeno. Gre za knjigo Cerkovna Ordninga Primoža Trubarja. Vatikanska knjižnica je pred kratkim poslala Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani fotokopijo tega dela.

V cerkvi na Bregu pri Predvoru nad Kranjem so odkrili edinstven lesen gotski poslikan strop in ga pred dnevi predstavili javnosti. Strop so odkrili povsem slučajno, ko so lani jeseni začeli obnavljati leseni renesančni strop iz 17. stoletja. Strokovnjaki menijo, da je strop bil poslikan ob koncu 15. stoletja. Prikazuje dogodke iz življenja Marije in Jezusa, ki so ločeni med seboj s pasovi rdečih bordur.

GLEDALIŠČE

Scenograf arh. Sveto Jovanović je bil izvoljen za novega direktorja MGL (ljubljskega mestnega gledališča). Dosedanji direktor Igor Pretnar je bil izvoljen za profesorja Akademije za gledališče, radio, film in televizijo.

+ JOVAN HADŽI

V starosti 88 let je umrl zoolog akademik prof. dr. Jovan Hadži. Bil je v skupini prvih rednih članov Slovenske akademije znanosti in umetnosti ko je leta bila ustanovljena leta 1938. Bil je tudi član Jugoslovanske akademije v Zagrebu in Srbske akademije v Beogradu.

V Novem Sadu je zadnje dni oktobra bila konferenca učiteljev anglistike na jugoslovanskih univerzah, ki jo vsaki dve leti organizira ena izmed devetih anglističnih kateder. Na šestih filozofskih fakultetah je pouk angleščine enopredmeten (v Beogradu, Sarajevu, Novem Sadu, Skoplju, Prištini in Nišu), na treh (v Ljubljani, Zagrebu in Zadru) pa je dvopredmeten. Razlog za dvopredmeten študij je zlasti v tem, da imajo diplomanti ugodnejše možnosti zaposlitve, ne samo v šolah temveč tudi v podjetjih.

Skupnost muzejev Slovenije vsako leto podeli Valvazorjeve nagrade za zaslužen muzejsko delo. Letos sta te nagradi dobila Srečko Logar, ravnatelj Mestnega muzeja v Idriji, in Stane Terčak, kustos Muzeja hvalucije v Velenju.

SPECTATOR

Potujete v Rim — Italijo?

Ne pozabite na slovenska hotela!

HOTEL "DANIELA,"

00185 ROMA - Via L. Luzzatti, 31 - Tel. 750.587 - 771.051



HOTEL "BLED,"

00185 ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777.102

Oba hotela sta med seboj povezana z vrtnim prehodom. Nahajata se v središču mesta, obdana z zelenjem, lastnim vrtom in parkirnim prostorom. Razpolagata s 70 sobami in 130 posteljami. Vse sobe so opremljene s privatno kopalnico in telefonom. Dve tretjini osebja je slovenskega. V restavraciji s 100 sedeži je na voljo italijanska kuhinja. Ako potujete z avtomobilom, preidite z avtoceste na Tiburtino. Od železniške postaje imate do hotelov direktno zvezo z avtobusoma števil. 3 in 9.

Dobrodošli!

VINKO LEVSTIK - lastnik

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

| | | | | | |
|-------------|-------------|-----------|-------------|----------|-------------|
| Anglija: | 1.80 | Francija: | 20.- | Nemčija: | 16.- |
| Avstralija: | 4.00 (7.00) | Italija: | 2500.- | Švedska: | 20.- |
| Avstrija: | 70.- | Kanada: | 5.00 (8.50) | U.S.A.: | 5.00 (8.50) |

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan